NYÍREGYHÁZA
MEGYEI JOGÚ VÁROS
POLGÁRMESTERI HIVATALA

KULTURÁLIS ÉS SPORT OSZTÁLY
4400 NYÍREGYHÁZA, KOSSUTH TÉR 1. PF.: 83.
TELEFON: +36 42 524-524/535
E-MAIL: KULTURALIS@NYIREGYHAZA.HU

Ügyiratszám: KULTSP/206-2/2026.
Ügyintéző: Doka Diána, Dr. Augusztinyi Krisztina

Előterjesztés
- a Közgyűléshez –

a Nyíregyházi Települési Értéktár Bizottság
2026. évben végzett tevékenységéről szóló beszámoló elfogadására

.....
Dr. Kovács Ferenc
polgármester

.....
Doka Diána
Kulturális és Sport Osztály vezetője

.....
Tomasovszki Anita
Nyíregyházi Települési Értéktár Bizottság elnöke

törvényességi véleményezését
végző személyek aláírása

.....
Dr. Szemán Sándor
címzetes főjegyző

.....
Faragóné Széles Andrea
Jegyzői Kabinet vezetője

A beszámolót véleményezi:

Köznevelési, Kulturális és Ifjúsági Bizottság
Városstratégiai és Környezetvédelmi Bizottság

Tisztelt Közgyűlés!

Nyíregyháza Megyei Jogú Város Közgyűlése a 2012. évi XXX. törvény 3. § (2) bekezdése alapján, 2013. november 28-i ülésén a 256/2013. (XI.28.) számú határozatával létrehozta a Nyíregyházi Települési Értéktár Bizottságot, megválasztotta tagjait és elfogadta a Szervezeti és Működési Szabályzatát. A Nyíregyházi Települési Értéktár Bizottság alakuló ülésére 2014. március 6-án került sor.

A Bizottság megszervezi a településen fellelhető nemzeti értékek azonosítását, létrehozza a településen fellelhető nemzeti értékek adatait tartalmazó gyűjteményt és megküldi azt a megyei értéktárba.

A Bizottság feladatát képezi Nyíregyháza város természeti, épített, a néphagyományból eredő, kulturális, gazdasági, gazdálkodási és történelmi értékeinek megőrzése, valamint az itt született, vagy életük során, Nyíregyházán élt személyek szellemi örökségének feltérképezése.

2026. évben az Értékes Esték Programsorozat keretében hét előadás megszervezésére került sor: („Nyíregyházi népzenetanár-képzés", „Toma András, az utolsó magyar hadifogoly életútja", „Sebestyén Sándor szobrászművész életműve", „Borbányai kereszt", „a Szabolcsi Szimfonikus Zenekar zeneművészeti és kultúraközvetítő tevékenysége", „Pál Gyula festőművész munkássága", „Pregitzer Fruzsina színművésznő munkássága").

A Nyíregyházi Települési Értéktár Bizottság 2026. évben 11 nemzeti értéket vett fel, így 2026. november 26. napjáig összesen 88 nemzeti érték került felvételre a Nyíregyházi Települési Értéktárba.

A 2026. évben felvett nemzeti értékek megnevezése szakterületenkénti kategóriák szerint:

Kulturális örökség

1. A nyíregyházi Dongó Együttes zenei munkássága
2. Keipert László festőművész emlékezete
3. Nyíregyházi Tánctanoda
4. A Rózsakert Szabadtéri Színpad kiemelkedő kultúraközvetítő szerepe
5. VIDOR Fesztivál
6. A nyíregyházi általános iskolai tanárképzés
7. vitéz Kovács István nemzetőrparancsnok emlékezete
8. Z. Szalay Pál festőművész emlékezete
9. A Móricz Zsigmond Kulturális Egyesület kultúraközvetítő tevékenysége
10. A Nyíregyházi Zrínyi Ilona Gimnázium és Kollégium értékteremtő pedagógiai tevékenysége
11. „A Sóstói Nemzetközi Éremművészeti és Kisplasztikai Alkotótelepen született alkotások gyűjteménye (SNÉKA)"

2023. október 17-én a Nyíregyházi Bokortanyák kiemelkedő nemzeti értékként bekerült a Magyar Értéktárba. Ennek értelmében Nyíregyháza Megyei Jogú Város Önkormányzata kizárólag a Nyíregyházi Bokortanyák, mint kiemelkedő nemzeti érték vonatkozásában jogosult a Kiemelkedő Nemzeti Érték Védjegy használatára. Az

Agrárminisztérium és Nyíregyháza Megyei Jogú Város Önkormányzata között 2025. március hónapban létrejött egy megállapodás a Kiemelkedő Nemzeti Érték Védjegy használatára vonatkozóan. A megállapodás értelmében minden naptári év november 15-ig tájékoztatni kell a minisztériumot a védjegy használatáról, alkalmairól és felületeiről. A védjegyhasználati jelentést 2026. október 08-án elektronikusan elküldtük a Hungarikum Főosztály részére.

A 324/2020. (VII.1.) Korm. rendelet 4.§ (1) bekezdés c) pontja alapján a Települési Értéktár Bizottság évente beszámol tevékenységéről a Közgyűlésnek. Ezen kötelezettségtételnek eleget téve számol be a Nyíregyházi Települési Értéktár Bizottsága.

Kérem a Tisztelt Közgyűlést, hogy a Nyíregyházi Települési Értéktár Bizottság 2026. évben végzett tevékenységéről szóló beszámolót megtárgyalni és elfogadni szíveskedjen.

Nyíregyháza, 2026. november 11.

Doka Diána
osztályvezető

Megyei Jogú Város * 41. * Nyíregyháza Polgármesteri Hivatala

Melléklet a KULTSP/206-2/2026. számú előterjesztéshez

HATÁROZAT – TERVEZET

NYÍREGYHÁZA MEGYEI JOGÚ VÁROS
KÖZGYŰLÉSÉNEK

...../2026. (XI.26.) számú

határozata

a Nyíregyházi Települési Értéktár Bizottság
2026. évben végzett tevékenységéről szóló beszámoló elfogadásáról

A Közgyűlés

az előterjesztést megtárgyalta és a Nyíregyházi Települési Értéktár Bizottság 2026. évben végzett tevékenységéről szóló beszámolót elfogadja.

Nyíregyháza, 2026. november 26.

A határozatról értesülnek:

1./ A Közgyűlés tagjai
2./ A címzetes főjegyző és a Polgármesteri Hivatal belső szervezeti egységeinek vezetői
3./ Nyíregyházi Települési Értéktár Bizottság tagjai

KULTSP 206-1/2026.

A Nyíregyházi Települési Értéktár Bizottság beszámolója a 2026. évben végzett tevékenységéről

Nyíregyháza Megyei Jogú Város Közgyűlése a magyar nemzeti értékekről és a hungarikumokról szóló 2012. évi XXX. törvény, valamint a magyar nemzeti értékek és hungarikumok gondozásáról szóló 114/2013. (IV. 16.) Korm. rendelet alapján 2013. évben létrehozta a Nyíregyházi Települési Értéktár Bizottságot, továbbá elfogadta a Nyíregyházi Települési Értéktár Bizottság Szervezeti és Működési Szabályzatát. Az Értéktár megalkotásának célja az országos és helyi értékek tudatosítása, számbavétele és védelmének biztosítása. A Közgyűlés 256/2013. (XI.28.) számú határozatával a Települési Értéktár Bizottság tagjai megválasztásra kerültek, valamint a Közgyűlés elfogadta a Települési Értéktár Bizottság Szervezeti és Működési Szabályzatát. Az alakuló ülésre 2014. március 6-án került sor, melyen a Bizottság megfogalmazta a legfontosabb feladatokat, a működéssel kapcsolatos tennivalókat.

A Bizottság döntéseit és az aktualitásokat a www.nyiregyhaza.hu honlapon tekinthetik meg az érdeklődők.
A Bizottság több feladatnak igyekszik megfelelni a továbbiakban is. Legfőbb cél az, hogy a nyíregyházi lakosság minél szélesebb körben ismerje meg magát a törvényt, annak hátterét és fontosságát, illetve felhasználóbaráttá tett űrlapon jelöljön is a helyi értékekből.

Nyíregyháza területén található, illetve az itt létrehozott nemzeti értékek felvételét a települési értéktárba bárki írásban kezdeményezheti a polgármesterhez címzett javaslatában. A javaslatot a 324/2020. (VII.1.) Korm. rendelet és a 2012. évi XXX. törvény rendelkezései szerint kell elkészíteni és elektronikus úton vagy postai út esetén elektronikus adathordozón mellékelve kell benyújtani.

A polgármester a hozzá benyújtott javaslatokat átadja a Települési Értéktár Bizottságnak. A Bizottság a javaslatokat megvizsgálja az alábbi szempontok szerint:

- a javaslat megalapozottsága,
- jogszabálynak való megfelelés.

Ezt követően a Bizottság dönt a Települési Értéktárba történő felvételről, a hiánypótlásról vagy a javaslat felvételének elutasításáról és döntéséről a javaslattevőt írásban értesíti.
A Nyíregyházi Települési Értéktár Bizottság 2026. évben 11 nemzeti értéket vett fel, így 2026. november 26. napjáig összesen 88 nemzeti érték került felvételre a Nyíregyházi Települési Értéktárba, mely nemzeti értékek a www.nyiregyhaza.hu honlapon megtekinthetők. A Bizottság, a vonatkozó jogszabályi rendelkezéseknek megfelelően a nemzeti értékek adatait tovább küldte a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Értéktárba.

A 2026. évben felvett nemzeti értékek megnevezése szakterületenkénti kategóriák szerint:

Kulturális örökség

1. A nyíregyházi Dongó Együttes zenei munkássága
2. Keipert László festőművész emlékezete
3. Nyíregyházi Tánctanoda
4. A Rózsakert Szabadtéri Színpad kiemelkedő kultúraközvetítő szerepe
5. VIDOR Fesztivál
6. A nyíregyházi általános iskolai tanárképzés
7. vitéz Kovács István nemzetőrparancsnok emlékezete
8. Z. Szalay Pál festőművész emlékezete
9. A Móricz Zsigmond Kulturális Egyesület kultúraközvetítő tevékenysége
10. A Nyíregyházi Zrínyi Ilona Gimnázium és Kollégium értékteremtő pedagógiai tevékenysége
11. „A Sóstói Nemzetközi Éremművészeti és Kisplasztikai Alkotótelepen született alkotások gyűjteménye (SNÉKA)"

2026. évben az Értékes Esték Programsorozat keretében hét előadás megszervezésére került sor („Nyíregyházi népzenetanár-képzés", „Toma András, az utolsó magyar hadifogoly életútja", „Sebestyén Sándor szobrászművész életműve", „Borbányai kereszt", „a Szabolcsi Szimfonikus Zenekar zeneművészeti és kultúraközvetítő tevékenysége", „Pál Gyula festőművész munkássága", „Pregitzer Fruzsina színművésznő munkássága").

2023. október 17-én a Nyíregyházi Bokortanyák kiemelkedő nemzeti értékként bekerült a Magyar Értéktárba. Ennek értelmében Nyíregyháza Megyei Jogú Város Önkormányzata kizárólag a Nyíregyházi Bokortanyák, mint kiemelkedő nemzeti érték vonatkozásában jogosult a Kiemelkedő Nemzeti Érték Védjegy használatára. Az Agrárminisztérium és Nyíregyháza Megyei Jogú Város Önkormányzata között 2025. március hónapban létrejött egy megállapodás a Kiemelkedő Nemzeti Érték Védjegy használatára vonatkozóan. A megállapodás értelmében minden naptári év november 15-ig tájékoztatni kell a minisztériumot a védjegy használatáról, alkalmairól és felületeiről. A védjegyhasználati

jelentést 2026. október 08-án elektronikusan elküldtük az Agrár- és Élelmiszergazdaságért Felelős Minisztérium Hungarikum Főosztály részére.

A Bizottság továbbra is szeretné élővé tenni a nemzeti értékeket és ennek a célnak a fontosságát hangsúlyozva a Városnapok rendezvénysorozat keretében Dr. Kovács Ferenc polgármester úr a Nyíregyházi Települési Értéktárban szereplő tíz nemzeti érték képviselőinek emléklapot adott át 2026. május 15. napján, a Városháza Krúdy-termében.

A Nyíregyházi Települési Értéktár Bizottság fontosnak tartja, hogy a lakosságot minél jobban bevonja a Bizottság munkájába, ezért 2026. október hónapban fotópályázatot hirdetett "Nyíregyháza értékei lencsevégen" - címmel, melyen egyéni alkotók vehetnek részt. A pályázat célja a nyíregyházi értékek felkutatása és a Nyíregyházi Települési Értéktárba felvett nemzeti értékek népszerűsítése.

A Nyíregyházi Települési Értéktár Bizottság megalakulása óta az alábbi javaslatokat vette fel a Nyíregyházi Települési Értéktárba:

1. Bessenyei-szobor (Nyíregyháza első köztéri szobra)

1899. május 9-én avatták fel Nyíregyháza első köztéri szobrát, a Bessenyei-szobrot a megyeháza előtti parkban. Kallós Ede alkotása ma is az ország egyik legszebb író- szobra, a Szabolcs megyében, Tiszabercelen született Bessenyei György (1747–1811) bölcsész-költőnek, Mária Terézia testőrének, a filozófusnak és nemzetnevelőnek állít emléket. A szobor felállítását előkészítő munkálatok, majd az országos érdeklődést kiváltó nagyszabású avatási ünnepély és ünnepségsorozat fő szervezője az alig másfél éve megalakult Bessenyei Kör volt. A művészi kivitelezésű talapzatot Balázs István készítette Kosztolányi-Kann Gyula műépítész tervrajza alapján. A szobor felállítását még 1889-ben javasolta Kovács István törvényszéki bíró, és a nyíregyházi és innen elszármazó értelmiség élére állt a kezdeményezésnek. Országos gyűjtést szerveztek, és majd tíz éves előkészítő munkálatok után 1898 őszére el is készült a szobor, de Erzsébet királyné meggyilkolása és a nemzeti gyászév miatt 1899 tavaszára halasztották az átadó ünnepséget. A szoboravatás jelentős esemény volt Nyíregyháza életében, a vármegye minden településének vezetője vagy képviselője jelen volt az ünnepségen. A Bessenyei-szobornál a Magyar Királyi Testőrség tagjai álltak díszőrséget. Este díszelőadás volt a színházban, majd vacsora a Korona Szálló nagytermében. Nyíregyháza számos emlékhellyel tiszteleg ma is szellemi elődje előtt, a nevét viselő Bessenyei Társaság (1987–) pedig gondozza és tovább hagyományozza örökségét. A szobrot 1928-ban helyezték át a múzeummal szemközti parkba, - akkor Dessewffy, ma - Bessenyei térre.

1. Bokortanyák

Nyíregyházát körülölelő bokortanyák egész Magyarországon egyedülállóak. Ilyen településszerkezettel és tanyaszerkezettel ma már alig találkozunk. A kedvező feltételek hatására 1753 őszén Szarvasról, Békéscsabáról, Mezőberényből és Orosházáról mintegy 300 család költözött át, akikhez később a Felvidékről is csatlakoztak. A kétnyelvűség jelenléte (tótul=szlovákul és magyarul beszélés) váltakozó volt a tirpákság körében és történelmében. Viszontagságok során, önerőből építették fel 1786-ra az Evangélikus Nagytemplomot. A Nyírség természetes felszíni adottságait kihasználva, lehetőleg itatóhelyek körül, spontán megtelepedés útján jöttek létre az ideiglenes szállásföldek, amelyek a későbbi a településmagok lettek. Helyüket nem mérnökök jelölték ki, mint az Alföld más helyein. Mintegy száz éven keresztül tartozéktelepülésként, kettős szálláselv szerint működtek, az állattenyésztés, majd a földművelés érdekeit szolgálták, földközösségben művelték a határt.

A gazda állandó lakhelye a városban volt. Minden szálláscsoportnak az ott legjobban elterjedt, vagy legősibb településű család adta meg a nevét. A „bokor" elnevezés a 19. század közepétől terjedt el. Többnyire egy központi tér (tanyaköze) köré szervezett, csoportos kis település, azaz bokortanya alakult ki. 1952-ben összevonták a tanyákat, a közigazgatási átrendezés következtében 3 nagyobb község alakult ki: Nagycserkesz, Nyírtelek, Kálmánháza. Az 1980-as években a legnagyobb, főutak menti bokortanyát kiemelték, belterületté nyilvánították: Manda- és Vajdabokrot, Felsősimát és Rozsrétszőlőt. 2023. október 17-én a Bokortanyák kiemelkedő nemzeti értékként bekerült a Magyar Értéktárba.

3. Nyíregyházi Cantemus Kórus munkássága

A Nyíregyházi Kodály Zoltán Általános Iskolában 1958 óta folyik az ének-zene tanítása Kodály Zoltán zenepedagógiai elképzelése szerint. 1975-ben alakult meg a Kodály Zoltán Általános Iskolában a Cantemus Gyermekkar, amely a vidéki kórusok között hihetetlenül nagy ívű karriert futott be. Azóta már a Cantemus család tagja a Pro Musika Leánykar, a Cantemus Vegyeskar is. A Cantemus sok nemzetközi elismerés tulajdonosa, Nyíregyháza egyik büszkesége. Az iskola nagy létszámú növendékeiből több kórus is szerveződött. A Nyitnikék kórus a legkisebbeké, őket követi a Napsugár kórus, a Cantemus Fiú Vegyeskar és a Cantemus Gyermekkórus, amely vezetőjével, Szabó Dénes Kossuth-díjas karnaggyal 1974 óta a világ számos nemzetközi versenyén állhatott a dobogó legfelső fokára. Az iskola volt növendékeiből alakult 1986-ban a ma már nemzetközi hírnévre szert tett Pro Musica Leánykar, 1988-ban a Banchieri Énekegyüttes, 1998 óta pedig folyamatosan működik a Cantemus Vegyeskar, majd a Cantemus Ifjúsági Vegyeskar is a kóruscsalád része lett. A világ különböző tájain hangversenyeztek Venezuelától Ausztráliáig, Kanadától Japánig, az USA-tól Koreáig, de Európa számos országában is megfordultak. Világhírű mesterek vezényelték őket, többek között Leonard Bernstein, Doráti Antal, Seiji Ozawa, Joó Árpád és Guiseppe Patane. A világ legjelentősebb kórusversenyein együtteseink eddig több mint 50 első díjat szereztek. 1989-ben elnyerték a Magyar Művészetért Alapítvány Nagydíját, 1993-ban a Bartók Béla-Pásztory Ditta-díjat és 2004-ben a Magyar Örökség díjat is.

4.Nyírség Táncegyüttes munkássága

Az Együttes 1974-ben alakult meg Nyíregyházán. Célja a Kárpát-medencei magyarság népi hagyományainak és tánckultúrájának minél szélesebb körben való megismertetése. A Nyírség Táncegyüttes sokszoros Kiválóan Minősült Együttes, Csokonai Vitéz Mihály Közösség-díjas, Megyei és Országos Prima-díjas, Pro Urbe-díjas, háromszoros Ki mit tud? győztes társulat, amely rendszeres résztvevője hazai és külföldi szakmai fesztiváloknak. Legutóbb 2013

júliusában szereztek bronzérmet az Isztambul melletti Büyükcekmece nemzetközi folklórfesztiválján, majd októberben immár itthon nyerték el a Kállai Kettős Néptáncfesztivál legmagasabb nívódíját, a Fesztiváldíjat. A társulat fontosnak tartja a magyar, valamint a Kárpát-medence néptánc- és népzenei kincsének népszerűsítését itthon és a nagyvilágban. A táncegyüttes tagjai részt vettek a Fölszállott a páva televíziós folklórvetélkedőben is. A hiteles forrásokból gyűjtött, megtanult és újraalkotott táncok a próbateremben nyerik el végső formájukat, s színpadi produkciókban teljesednek ki. Középiskolai tanulók, főiskolai és egyetemi hallgatók, néptánc pedagógusok és „civil" foglalkozású fiatalok gyűlnek össze esténként azért, hogy meglehetősen kevés szabadidejük nagy részét az individuális magyar néptáncok csoportba szerveződött tanulási formájának szentelhessék a Nyírség Táncegyüttesben. A társulat 2014-ben ünnepelte megalakulásának 40. évfordulóját. Művészeti vezetője Demarcsek György, Csokonai-díjas, Örökös Aranysarkantyús Táncos és a Népművészet Ifjú Mestere.

5.Sóstógyógyfürdő, mint gyógyhely

Nyíregyháza háromszáz hektáros tölgyese mélyén található Sóstógyógyfürdő. A „névadó" a 9,5 hektár területű, két részre osztott, sós vizű szikes tó, amelynek átlagos mélysége 1,5 méter. A gyógyvízzé minősített termálvíz kiválóan alkalmas gerincbetegségek, reumatikus, mozgásszervi és nőgyógyászati panaszok enyhítésére, rehabilitáció és utókezelés esetén. A város asszonyai 1794-ben kaptak engedélyt arra, hogy Sóstón ruhát mossanak, három évtizeddel később pedig már megépült az első, négy káddal működő fürdőház és a vendéglő. A gyógyvíz és az erdő vonzerejének bizonyítéka az 1866-ban megépült alpesi stílusú Svájci-lak, a kor hangulatát a mai napig őrző panzió. Falai között megfordult sok művész, politikus, köztük Blaha Lujza, Krúdy Gyula, Karinthy Frigyes. A városi polgárok, iparosemberek, bohém művészek kedvelt találkozóhelye volt az 1911-ben megépült Krúdy Szálló és annak terasza, valamint mellette a szép vonalvezetésű, ma már műemlék víztorony. A Szeréna-lak 1914-ben épült. 1911-től kisvasút, majd 1927-ben a műút kötötte össze a várossal. A 12 hektáros tó egyik részét az 1930-as évektől szabad stranddá alakították. Új fejezet kezdődött Sóstógyógyfürdő történetében az 1950-es évek végén, amikor a szikes vizű tó már nem elégítette ki a lakosság igényeit, s felfedezték, hogy a föld alatt 50 fokos hévíz rejlik. A sikeres kutatás eredményeként megépült a Parkfürdő. Sóstógyógyfürdőn a pihenés helye a minden igényt kielégítő Hotel Fürdőház, a Tófürdő, valamint az Aquarius Élmény- és Gyógyfürdő. 2013-ban nyilvánították gyógyhellyé Sóstógyógyfürdőt. 2015-ben megnyílt az élményfürdőhöz kapcsolódó, minden igényt kielégítő új gyógyászati szárny.

6. Sóstói Múzeumfalu, mint néprajzi értékek gyűjtőhelye

A Sóstói Múzeumfalu tervezése 1964-ben kezdődött, az építő munkálatok elindulására azonban csak 1970-ben került sor. A Múzeumfalu első része 1979-ben öt berendezett parasztportával nyílt meg a látogatók előtt. Azóta a 7 és fél hektáros terület beépült, és már több mint 80 építmény képviseli Északkelet-Magyarország sokszínű népi építészetét. Az épületek túlnyomó többsége eredeti, ami azt jelenti, hogy egykori helyszínükről pontos felmérések alapján történt meg az áttelepítésük .Az 1970-es évek elején szakemberek által készített telepítési terv alapján történt a kiválasztott épületek áttelepítése, amelynek eredményeként ma a múzeumfalu egykor a Felső-Tisza-vidékre jellemző orsós településszerkezetű falu képét mutatja, utcáin a porták szigorú rendben sorakoznak egymás mellett, a kiteresedő faluközpontban áll a templom a harangtoronnyal, az iskola, a szatócsbolt, a kocsma és a református parókia épülete. Az épületeket Szabolcs-Szatmár-Bereg megye öt kisebb tájáról – Szatmár, Bereg, Rétköz, Nyírség, Nyíri Mezőség – telepítették a múzeumfaluba. A berendezésnél a szakemberek arra törekedtek, hogy a tárgyak ugyanarról a településről származzanak, ahonnan az épület. Ritkán előfordult, hogy a lakóházat a bútorzattal együtt sikerült megvásárolni, mint például a pócspetri és a tiszadobi házak esetében. Vannak olyan épületek is, amelyek nem eredetiek, másolatban készültek el. A paticsfalas, zsindellyel fedett református templom a Kárpátaljához tartozó egykori beregi település, Kisdobrony főterén állott, s több mint 100 évvel ezelőtt bontották el. A Sóstói Múzeumfalu hazánk legnagyobb regionális szabadtéri múzeuma.

7. Sóstó Zoo

A nyíregyházi Állatpark, már több mint egy évtizede városunk egyik büszkesége. A Nyíregyházi Állatpark az ország legnagyobb vidéki állatgyűjteménye, 2015-ben és 2018-ban Európa legjobb állatkertje lett kategóriájában. Magyarország talán legimpozánsabb állatgyűjteménye nemcsak attól érdekes, hogy több mint 500 faj 5000 képviselőjét látjuk, hanem a különleges hangulatot árasztó sóstói tölgyerdőtől is. A 35 hektáros területen kontinensenkénti felosztásban láthatóak az állatok azért, hogy az ide látogató egy nap alatt virtuálisan végigjárhassa a Földet s megfigyelhesse annak sokszínű élővilágát. Évente több mint 450 000 ember látogat el a Nyíregyházi Állatparkba, amely a hagyományos állatkerti sétán kívül egész napos programot, szórakozást, kikapcsolódást nyújt csoportok és családok számára is. Ilyen pl. a majomerdő, ahol órákat eltölthetünk, miközben a madagaszkári makik jópofa játékain derülünk, de kellemes időtöltés az Ócenárium üvegalagútjában időzni, figyelni a cápákat és a szebbnél szebb halat. A napi háromszori fóka-show rengeteg nézőt vonz, ahogy az úszó

jegesmedvék is. Nem mindennapi élmény tevegelni sem, a sóstói tölgyerdőben utazni a sivatag hajóján. A park minden évben új, különleges látványelemeket felvonultató kifutókat mutat be az ide látogatóknak. A tavalyi esztendőben megnyílt a Viktória ház, ahol elsősorban az Amazonas menti élővilág tárul szemünk elé, vagy az idén átadásra került Andok világa, ahol egy függőhídról letekintve a dél-amerikai hegyvidék jellegzetes faunája kerül bemutatásra.
A hosszú séta után bizonyára jólesik a park híresen ízletes menüiből választani a Bambusz étteremben vagy a Hotel Dzsungelben, Magyarország első állatkerti szállodájában megpihenni.

8. Szabolcs Néptáncegyüttes munkássága

1957 őszén Dalanics György népművelő megalakított egy tánccsoportot, mely a kitartó, szorgalmas munka eredményeként együttessé nőtte ki magát. Ekkor vették fel a „Szabolcs" Táncegyüttesnevet, mely Nyíregyháza legrégebbi amatőr néptánc közössége.1968-tól az együttes rendszeresen részt vett hazai és külföldi fesztiválokon, Franciaország, Belgium, Hollandia, Anglia, Németország, Ausztria, Csehszlovákia, Szlovákia, Lengyelország, Kárpátalja, Erdély, Olaszország, Spanyolország különböző táncversenyein, a hazai Ki mit tud? tehetségkutató rendezvényein. Szakmai munkájukat számos díjjal ismerték el: Megyei Nívódíj Verseny I. helyezése, nemzetközi néptánc fesztiválok I. helyezése, Arany- és Kiváló minősítések, különdíjak, oklevelek jelzik sikereiket. A Szabolcs Néptáncegyüttes szakmai munkájának célja a kulturális örökség megóvása. Felvállalják olyan rendezvények szervezését és lebonyolítását, amelyek során a néptánc hagyományait, kiemelkedő képviselőit interaktív programok keretében mutatják be az érdeklődőknek. A Szabolcs Néptáncegyüttes kiemelt figyelmet fordít az utánpótlás nevelésére, ennek érdekében immár egy évtizede szerveznek táncházakat Szabolcs-Szatmár-Bereg megye középiskoláinak kollégiumaiban. Táncaikban őrzik a Kárpát-medence folklórjának hagyományait, de eltökélt szándékuk olyan alkotások létrehozása is, melyek a mai kor emberének gondolat- és érzésvilágát tükrözik. Céljuk, a folyamatos belső alkotómunka mellett olyan művek felújítása, melyek valamikor meghatározó, „alapművei" voltak a hazai néptáncművészetnek. A tánccsoport fennállása óta közel 3000 táncos képzését, sikerét biztosította.

9. Tirpák népi építészet

A jellegzetes tirpák lakóház vert falú, szarufás tetőszerkezetű, nádtetős, elöl felső csonkakontyos, hátul eresztett végű. A házakat kezdetben döngölt földből, majd vályogból építették. Az építkezés egész menete segítséggel, kalákában történt. Az épületek előtt faoszlopos tornác található. Amikor a padlás tároló funkciót is betöltött, itt helyezték el

középen a padlásfeljárót. Az udvari homlokzatok tapasztottak, meszeltek, alul 50 cm-es barna, szürke vagy sötétkék lábazati festéssel ellátottak. A meszelés mellett Nyíregyházán és a tanyabokrokban gyakori volt a belső felületek és a kemencék, illetve a külső falak színes pingálással vagy pingáló papírral történő díszítése, majd a későbbi időkben hengerlése. Az átlagos tirpák lakóház soros elrendezésű, szobából, konyhából és kamrából álló építmény. A nyíregyházi módos tirpák gazdáknál nagyház + konyha + kisház + kamra + istálló + nyitott szín tagolódású az épület, amelyet egy fedél alá építettek. Minden helyiség földpadozatos volt, melyeket évente pelyvás sárral felmázoltak. Jellegzetes tüzelőberendezése a konyhából fűtött búbos kemence. A hátsó házban vályogból készült berakott spór állt. Jellemző konyhai tűzhely a szobai kemence szája előtti oldalpadka a sarokban ráépített kör alaprajzú füstházzal, amelyet Nyíregyházán kutkának neveztek. A füsttelenítést a szabadkémény mellett a félszabadkémények és kamin-kémények szolgálták, amelyekben a húsfüstölést is végezték. Szinte minden tirpák tanyán megtalálható volt a lakóházzal párhuzamosan épült nyári konyha a kamrával. A kerítések a telkek határának jelölésére szolgáltak. A tirpák porták jellegzetes gazdasági épületei voltak: a magtár, a galambdúc, a kútágas, a gabonás, krumplis, répás verem és a hátsó részen elhelyezkedő hodály.

10. Krúdy Gyula irodalomtörténeti munkássága

Krúdy Gyula (1878–1933) a magyar próza egyik legnagyobb, világirodalmi rangú alkotója. Katona Béla az első nyíregyházi irodalmár, akit igazi Krúdy-kutatónak tekinthetünk, az elkészült tanulmányainak gyűjteményét „Az élő Krúdy" címmel 2003-ban jelentette meg városunk. A ma rendelkezésünkre álló leghitelesebb – bár nem teljes – statisztika szerint a tizennegyedik és ötvenötödik éve közötti negyvenegy éves alkotói korszakában a következő munkái jelentek meg: 86 regény, kisregény, 2382 elbeszélés, novella, mese és egyéb kisebb szépprózai írás, 1780 cikk, publicisztikai írás, 30 színmű, jelenet, drámatöredék, összesen 200 kötet. A Krúdy-próza legfőbb sajátosságát a stílusban kell látnunk, már első monográfusa, Perkátai László megállapította, hogy Krúdy legnagyobb alkotása és „írói egyéniségének legmélyebb megnyilatkozása" a stílusa. Ezt a szakirodalomban gyakran metaforikusan „gordonkahang"-nak nevezte.

Emellett legalább felsorolásszerűen meg kell itt említeni még írásainak a következő lényeges poétikai-narratológiai sajátosságait: hagyomány és újítás egysége, a cselekményesség háttérbe szorulása, az elbeszélői szerepek átalakítása, az idő és az emlékezés kitüntetett szerepe, elégikus és ironikus egymásba játszatása. Néhány jelentősebb műve: Nyíri csend (elbeszélések, 1903), A podolini kísértet (regény, 1906), Szinbád ifjúsága (novellák, 1911 [1912-es évszámmal], Szinbád utazásai (novellák, 1912), A vörös postakocsi (regény, 1913),

Őszi utazások a vörös postakocsin (regény, 1917), Aranykéz utcai szép napok (novellák, 1916), Napraforgó (regény, 1918), N. N. (kisregény, 1920), Hét bagoly (regény, 1922.), Boldogult úrfikoromban (regény, 1930), A tiszaeszlári Solymosi Eszter (regény, 1931).

11. Szikora Tamás festőművész alkotásai

A Munkácsy Mihály-díjas festőművész, Érdemes Művész, a magyar neokonstruktivizmus kiemelkedő mestere Nyíregyházán született 1943-ban. A leningrádi Kalinyin Műegyetem Kohómérnöki Karán szerzett diplomát 1968-ban. Két év múlva már a Képzőművészeti Főiskolán Fónyi Géza, Veres Sándor, Sarkantyú Simon tanítványa. 1977 és 1980 közt Derkovits-ösztöndíjas, majd 1982–1991 közt az Esztergomi Tanítóképző Főiskola docense, 1985–1986-ban az Iparművészeti Főiskola meghívott tanára. Művészetének kimagasló szakmai elismeréseként tagja lehetett a szentendrei Régi Művésztelepnek, majd a Művészetek Fővárosában, Párizsban másfél évet töltött a Cité des Arts-ban a Pollock-Krasner Alapítvány támogatásával. 1992-től évente két hónapot dolgozott itt. Amikor 1994-ben rátalált művészetének fő motívumára, a dobozra, innentől számítja a képzőművész saját kiteljesedését. Alkotásain a tér és a sík bonyolult játékot űz a szemlélőből. Hiszi, amit lát, vagy látja, amit hisz? Örök, megfejthetetlen rejtélye ez Szikora Tamás festőművésznek. Egyéni és csoportos kiállításon a világ számos országában tekintették meg alkotásait, de őrzik műveit közgyűjteményekben a Magyar Nemzeti Galériától Párizsig, Rómáig. Köztéri munkái láthatók Vásárosnaményban és Nyíregyházán is. Képeiért magángyűjtemények versenyeztek. Ő, aki a dobozok talán legnagyobb ismerője, évtizedeket szánt műtermeiben arra, hogy alkotásai ablakot nyissanak a létező világon túli dimenziókra is. Művészetének paradoxona, hogy őt egyáltalán nem lehetetett kategóriákba zárni, avagy bedobozolni. Hagyatékát édestestvére, dr. Szikora László kezeli.

12. 4 for Dance táncegyüttes eredményei, koncepciója

A 4 for Dance 2004-ben alakult azzal a céllal, hogy az általuk nagy tiszteletben tartott magyar néptánc autentikus elemeit virtuóz ritmusjátékokkal tegyék még izgalmasabbá, s így egy önálló stílust hozzanak létre. Az együttes 2009-ben Montrealban az UNESCO védnökségével megrendezett Dance World Cup-on, a hivatalos Tánc Világkupán három kategóriában is – folk, show, step – megszerezte a világbajnoki címet. A rangos versenyen a 4 for Dance a Dance World Cup legtöbb díját nyerő együttes különdíját is megkapta. A BBC egyik legnagyobb show-jának sztárvendégeként a Tonight is thenight-ban szerepeltek. 2011 februárjában az együttes az Európai Unió soros elnöke tisztét betöltő Magyarországot képviselve Pekingben, a

Chaoyang Parkban egy héten át 14 produkcióban mutatkozott be 470 000 néző előtt. A 4 for Dance meghívást kapott a világ egyik legnagyobb fesztiváljára, az edinburghi Fringe-reis. Az együttes Algériában az Európai Unió kulturális fesztiválján három alkalommal is fellépett. Szerepelt még Brüsszelben, az Európai Parlamentben – büszkén képviselve Nyíregyházát és Magyarországot –, de felléptek már New York, Peking, Melbourne, Sydney, Amman, Los Angeles, Párizs, London, Hanoi, Ho Si Minh, Kairó, Moszkva, Phoenix, San Diego, Havanna, Monaco neves színpadain és számos európai és világvárosban.2011-ben a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei VI. Megyei Príma Díj közönségdíjasai lettek, valamint jelölték őket a Magyar Népművészet és Közművelődés kategóriában.2012-ben Nyíregyháza Megyei Jogú Város Közgyűlése kimagaslóan eredményes tevékenységük elismeréseként Nyíregyháza városért emlékérem – Bencs Kálmán-díjával jutalmazta a 4 for Dance-t. A csapat népszerűsége azóta is töretlen, hiszen a 4 for Dance értéket közvetít, kultúrát táplál, és mindezeket a mai kor szellemében, sok humorral fűszerezi.

13. Bárány Frigyes művészeti tevékenysége

Bárány Frigyes Jászai Mari-díjas, Érdemes és Kiváló művész Budapesten született 1930-ban. Hivatásos színészként 1957-ben kezdte pályáját a Déryné Színháznál, majd Debrecen, Budapest (József Attila Színház), Győr, Szolnok, Pécs teátrumaiban játszott. Országos hírnevet Az aranyember című, 1962-ben készült filmben szerzett Kacsuka kapitány szerepében. Az akkor még ismeretlen, fiatal színész Béres Ilona, Gobbi Hilda, Krencsey Mariann, Latinovits Zoltán partnereként robban be a művészeti életbe. Felfigyeltek rá a rendezők is, azt követően több mint hatvan filmben forgatott. Színpadi bemutatóinak száma 167. Hazánk egyik legtöbbet foglalkoztatott szinkronszínészeként hangja 156 szinkronszerepben hallható. Nyíregyházára a Móricz Zsigmond Színházhoz 1981-ben, az önálló társulat alakulásakor szerződött, így lett a színház alapító és örökös tagja. Bárány Frigyes, a nemzet kiváló művésze 2014. évben ünnepelte pályájának 55 éves jubileumát. Számos kiemelkedő alakítás fűződik a nevéhez, így a Móricz-klasszikusok. Repertoárjában megtalálható a világirodalom óriásainak több jelentős műve, a magyar írók mellett Shakespeare-től Csehovig számos karaktert keltett életre. A könnyedebb, zenés műfajokban is megismerhette a közönség, például a Hyppolit, a lakáj címszerepében vagy a My fair lady musical ezredeseként. Nagy sikerrel játszotta a Csárdáskirálynő operett hercegét is. Felkérésre egy alkalommal rendezőként is bemutatkozott a gyerekeknek színpadra állított Tüskerózsa című mesejátékkal. Nyíregyházán az 1984-ben itt kötött házasságát követően telepedett le. Tevékenysége elismeréseként 1997-ben Nyíregyháza városa megtisztelte a kitüntető díszpolgári címmel.

14. Hősök temetője

Az első világháború kitörését követően, 1914 végén, Nyíregyházán egy kórházat létesítettek a frontról hazatérő sebesült katonák ellátására. Az elhunytakat a kórház mellett kialakított temetőben hantolták el. 1916-ban a temető hivatalosan a Hősök temetője nevet kapta.

1924-ben a Magyar Országgyűlés törvénybe iktatta a Hősök emlékünnepét, amely május hónap utolsó vasárnapját a hősi halottak emlékének szentelte. A második világháború után a temetőt bezárták. 1989-től a temető gondozásában, a sírok rendbetételében, az emlékjelek kijavításában és a megrongálódott sírkövek kicserélésében a város mellett nagy szerepet vállalt a Nyíregyházi Városvédő Egyesület majd a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Temetkezési Vállalat. A temetőt újra látogathatóvá tették és a feleleventett Hősök napi ünnepi megemlékezések egyik helyszíne is a temető lett.2007-től a Temetkezési Vállalat halottak napján gyertyagyújtásokat szervez a temetőbe, amelyet az első világháború kirobbanásának 100. évfordulója alkalmából felújított, több síremléket kicserélt és az emlékhely rangjához méltó, új díszkaput készíttetett.

A temetőben található 2378 sírkő alatt 14 nemzet katonája alussza örök álmát: bosnyák, cseh, horvát, lengyel, magyar, montenegrói, német, olasz, orosz, osztrák, román, szerb, szlovén és ukrán. A Hősök temetője 1997 óta helyi védettséget élvez. Az első világháború kirobbanásának 100. évfordulója alkalmából felújított, új kaput kapó sírkert olyan értéke a városnak, amely a Hősök napi megemlékezésekhez és a halottak napi gyertyagyújtásokhoz méltó színteret biztosít, méltó arra, hogy bekerüljön a települési értéktárba.

15. Dr. Eisert Árpád úttörő szívsebészi tevékenysége Nyíregyházán

Dr. Eisert Árpád 1911. február 23-án született Rozsnyón. A prágai Károly Egyetemen avatták doktorrá 1936-ban. 1947. május 20-án került a nyíregyházi kórházba, papírok híján udvari munkás státuszba. Dr. Körmendy-Ékes György sebész főorvos támogatásával munkába lépésének másnapján már egy súlyos beteget operált. A negyvenes évek végén a nagy hasi műtétek sorát végezte, része volt az epesebészet fejlesztésében. Azután következtek a szívműtétek; 1948-ban egy szívsérültet operált, 1950. augusztus 21-én coarctatio aortae miatti műtétet végzett egy 31 éves nőbetegen, amit korábban nemcsak hazánkban, de Közép-Európában sem végeztek. Majd 1951. január 26-án elvégezte az első sikeres tervezett szívműtétet egy 36 éves nőbetegen. Ez európai viszonylatban is úttörő beavatkozásnak számított. A nevezetes műtét után fél évvel dr. Kudász József professzor Pécsre hívta, ahol részt vett a pécsi szívsebészet megteremtésében. 1954. július 15-től osztályvezető főorvosként tért vissza Nyíregyházára. A 1960-as években megfelelő felszereltség hiánya miatt a szívműtétre szoruló betegeket a debreceni klinikára irányította, ahova ő maga is átjárt

operálni. Az első szívműtétet Debrecenben is Eisert Árpád végezte 1963-ban. Külföldi kongresszusokon nem vehetett részt. Az orvostudomány fejlődését Nyugaton élő orvoskollégáitól kapott különlenyomatok útján követte. Családi indíttatásának köszönhetően számos nyelven beszélt. Klasszika-filológus édesapjától komoly humán műveltséget kapott. Szenvedélye lett a versírás. A hagyatékból előkerült verseit fia, Eisert László jelentette meg 2011-ben. Munkáját számos kitüntetéssel ismerték el, a Debreceni Orvostudományi Egyetem címzetes docensi címét is megkapta.

Az alábbi műtéteket első ízben végzett el hazánkban Dr. Eisert Árpád:

1. Pericarditis constrictiva tbc. (páncélszív) miatti sikeres műtét
2. Aortaisthmus-stenosis műtét
3. Elektív (előre eltervezett) műtét egy mitralis stenosisos betegen, megelőzve sok más, fejlettebb egészségüggyel rendelkező európai országot is.

16. Nyíregyházi Evangélikus Nagytemplom

Az Evangélikus Nagytemplom Nyíregyháza legrégebbi műemléke, emellett az egyetlen barokk műemlék a városban. A békéscsabai után hazánk második legnagyobb evangélikus temploma. A 18. sz. végén az újratelepített város lakosságának döntő többségét adó, közel 5000 lelket számláló gyülekezet tagjainak saját vagyonából hitéletének monumentális épületet emelt, ami generációkon keresztül büszkeséggel töltöttel el a közösséget. A gyülekezeti tagok a nemcsak pénzbeli adományokkal segítették a munkát, hanem kezükkel építették a templomot. a gazdák hordták Bodrogkeresztúrból a követ és Dobsináról a zsindelyt. Az evangélikus gyülekezet napjainkban kis közösséget alkot Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében, hiszen csak Nyíregyházán, az egykori nyíregyházi tanyabokrok egyesülésével létrejött településeken (Nagycserkeszen és Nyírtelken) és a szatmári Kölcsén működik lutheránus közösség. A templom szimbolizálja a városalapító evangélikus szlovák telepesek alázatos munkáját, amellyel Nyíregyházát virágzó mezővárossá tették. Ma az Evangélikus Nagytemplom nemcsak több mint 8000 főt számláló nyíregyházi gyülekezet, hanem minden városunkbeli polgár közös kincse, a városkép emblematikus eleme, harangjátéka az elcsendesülésre, az ősök előtti tiszteletadásra szólít fel minket. A templom ma is szerves része a város életének, kulturális és nemzeti ünnepek helyszíne, a városalapító, templomépítő ősök méltó emlékhelye.

17. A nyíregyházi huszár

Nyíregyháza sokáig első osztályú katonai helyőrségnek számított. 1869-től, a Magyar Királyi Honvédség megszületésétől a városban állomásozott a magyar királyi kassai 5. honvéd huszárezred II. osztálya a Honvéd utcai laktanyában. Hozzájuk érkezett 1891 őszén a császári

és királyi 14. huszárezred az ekkor átadott új nagy laktanyába. A másfél ezrednyi huszár és ló elhelyezése jelentősen fellendítette a város gazdasági és társadalmi életét. Trianon után lassan, de megindult a hadsereg újjászervezése, melynek keretében megszervezték a magyar királyi 4. honvéd huszárezredet. Nyíregyháza katonai fontosságát jelentette, hogy 1928-tól az 1. és a 4. huszárezredet magába foglaló 2. honvéd lovasdandár parancsnokságát is a városba helyezték. Számukra alakították át a Kállay Miklóstól (korábban Szabolcs vármegyei főispán, később Magyarország miniszterelnöke) megvásárolt Dessewffy (ma Bessenyei) tér 15. számú épületét, amely 2002-ig honvédségi célokat szolgált. Ekkor vált Nyíregyháza magasabb katonai parancsnokság székhelyévé.1930-ban ez az alakulat a híres lovas generális Hadik András gróf nevét vette fel. 1941 nyarán a 4. huszárezred az 1. honvéd lovasdandár keretében elsők között indult az orosz frontra. A világtörténelem utolsó győztes lovasrohamát a nyíregyházi Mikecz Kálmán huszár ezredes vezette 1941-ben nyikolajevi csatában. A második világháború végén, a Duna-Tisza közén folytatott harcok során az ezred szinte teljesen felmorzsolódott. 1997-től bronz lovasszobor őrzi a magyar huszár, a nyíregyházi huszár emlékét a város Országzászló terén.

18. Dr. Erdész Sándor néprajzkutató, múzeumalapító szakmai munkássága

Dr. Erdész Sándor, a néprajztudomány kandidátusa olyan meghatározó személyisége volt mind Nyíregyháza, mind a megyè, sőt az ország tudományos életének, aki munkássága révén nemcsak határainkon belül, hanem azokon kívül is ismertté tette a nevét. Dr. Erdész Sándor a jászberényi Jász Múzeum, a nyíregyházi Jósa András Múzeum, s végül a Sóstói Múzeumfalu néprajzos muzeológusa volt, ez utóbbinak 15 évig az igazgatója. Munkahelyéül a Jósa András Múzeumot jelölték ki, ahol több mint 15 évig néprajzosként dolgozott. A folklorista Erdész Sándor életében 1971-ben egy újabb fordulat következett be, amikor őt nevezték ki az épülő Sóstói Múzeumfalu élére, hogy a kezdet nehézségeivel küszködő intézményből múzeumot csináljon. A kutatómunkából a gyakorlati muzeológia területére került, pedig akkor már megjelent az Új Magyar Népköltési Gyűjteményben a háromkötetes Ámi Lajos meséi. Ez országos elismerést hozott számára: több mesekötet előkészítése várta. Több mint 300 kisebb-nagyobb cikke, tanulmánya és kötete hagyta el a nyomdát, neve a mesekutatók között Európa-szerte ismertté vált. Emellett 1979-re sikerült látogathatóvá tenni a múzeumfalut, amelyet még további tíz éven keresztül igazgatott. Múzeumi munkájának fontos része volt a néprajzi tárgygyűjtés. Tárgygyűjtései sorában a népi bútorok, a táplálkozás változatos tárgyai, a pásztorművészeti tárgyak, a különböző kismesterségek felszerelései, szerszámai, a földművelés és állattartás tárgyai tanúskodnak sokoldalú érdeklődéséről.

19. Dr. Korompay-Klekner Károly kórházszervező és sebészi tevékenysége

Dr. Korompay-Klekner Károly1883. augusztus 31-én született Budapesten. 1906-ban szerezte orvosi oklevelét Budapesten, majd négy évig az 1. számú sebészeti klinikán Dollinger Gyula professzor mellett volt „műtőnövendék". 1910-ben került Nyíregyházára, ahol az Erzsébet Közkórház pályázatot hirdetett sebészi főorvosi állásra. 35 évig dolgozott az akkori Erzsébet közkórházban, ebből 31 évig igazgató főorvosként. Betöltötte az Országos Orvosszövetség Szabolcs megyei, de a Magyar Sebésztársaság elnöki tisztét is. Beosztottait is szaktudásuk fejlesztésére ösztönözte, ennek érdekében bevezette a kórházi tudományos üléseket rendszerét. Igazgatói munkáját azzal kezdte, hogy a belgyógyászati betegeket elkülönítette a bőr- és nemi betegektől, számukra külön Bőr- és Nemibeteg Osztályt hozott létre. A betegápolás színvonalának emelésére irgalmas és diakonissza nővéreket alkalmazott. 1918-ban önálló Szemészeti Osztály kezdte meg a munkát, de ellátták a fül-, orr-, gégészeti betegeket is. Bakteriológiai és szövettani labor, valamint orvosi könyvtár alakult. Bevezette a tudományos üléseket a kórházban, maga is publikált országos orvosi és helyi társadalmi lapokban egyaránt. Legnagyobb fejlesztése volt az új kétemeletes sebészeti pavilon építése 1929-ben. Bevezette az ún. nagyobb műtéteket, például epe, strúma, de végzett nyúlajak plasztikát is. 31 évig vezette a kórházat, melynek szomszédságában magánszanatóriumot is létrehozott, amely ekkor élte fénykorát. Tagja volt a Törvényhatósági Bizottságnak és a városi képviselő-testületnek. Elnöke volt a Szabolcs vármegyei Turáni Körnek, a Bessenyei Kör szabadliceáris szakosztályának. Betöltötte az Országos Orvosszövetség Szabolcs megyei, valamint a Magyar Sebésztársaság elnöki tisztét is.

20. A nyíregyházi Sóstói-erdő

A Nyíregyháza területén található Sóstói-erdő mintegy 370 hektáros tömbje homoki tölgyes maradványként a Kárpát-medence egyik leginkább visszaszorult erdőtípusát képviseli. A gazdag vadvilágra utal, hogy sokáig farkas és vadmacska is élt az erdőben. Jelentős arányban váltották föl az őshonos kocsányos tölgyeseket akáccal, erősen csökkent a talajvízszint, ugyanakkor a vágáskor jelentősen emelkedett. Az erdő területének jelenleg 1/3-át alkotják idős kocsányos tölgyesek és 20% az őshonoshoz közeli összetételű felújítások aránya. A nem őshonos fafajú állományok a terület felét teszik ki. Az erdő szinte teljes egésze parkerdő rendeltetésű, ennek megfelelően a lakosság körében rendkívül kedvelt kirándulóhely. Számos erdei létesítmény és tanösvény szolgálja a kirándulók kényelmét. Védett növényritkaságai közül kiemelendő a réti kardvirág és a ligeti csillagvirág, valamint a fokozottan védett magyar nőszirom. A mintegy 100 megfigyelhető madárfajból talán a mintegy 10 pár itt költő

macskabagoly, a szép állománnyal rendelkező fekete harkály és a fokozottan védett fekete gólya jelenléte a legérdekesebb. A régi időkben a vízállásokat halastóként, kenderáztatóként, vályogvető helyként, a nedves tisztásokat kaszálóként vették igénybe. A cserjésekben boronának, seprűnek, vesszőnek vágtak ágakat, a bogyókat festőanyagnak gyűjtötték. Emellett méhészet, gombászás, cserkéreg-nyerés, makkoltatás, legeltetés és vadászat is folyt. Az erdő védelmét szolgálja, hogy a Natura 2000 hálózat kialakításakor az erdő területének 2/3-ad része került „Sóstói-erdő" néven, HUHN20109 azonosító kóddal az európai közösségi jelentőségű kiemelt jelentőségű különleges természetmegőrzési területek sorába.

21. Nyíregyházi Egyetem Tuzson János Botanikus Kertje, mint növényi ritkaságok gyűjtőhelye

A Nyíregyházi Főiskola Botanikus Kertje –megalakulásának 30. évfordulóján - 2002. május 09-én vette fel Dr. Tuzson János botanikus akadémikus nevét. Ő az a tudós, aki a Bátorliget körüli értékes területek felfedezésével kiemelte a Nyírséget a többi tájegység közül, és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyét botanikai szempontból európai hírűvé tette. A Botanikus Kert tényleges építésének kezdete 1973-ra nyúlik vissza és a mai napig folyamatosan bővül és fejlődik (megépült a Pálmaház, a Kaktuszház, a Mediterránház, a Trópusi haszonnövényház, az „Élet fája" nevű bemutatópark, a Látványhíd, a Japánkert, a Labirintus és a Huszár-Játszókert, átépítették a Sziklakertet, és elkészült az „Évszakok tánca" c. DVD-film, ami egy séta keretében négy évszakon át mutatja be a kertet, valamint a Tuzson János Botanikus Kertgyűjteményét bemutató CD, a főépület bővítésével pedig kialakításra került a „Hortobágyi Tibor Emlékszoba" az előadóterem a laboratórium és a szociális blokk). Ma már a növények fajszáma meghaladja a 3.500 –at, a látogatók száma pedig a 20.000 főt. A Botanikus Kertet 1988-ban nyilvánították helyi Védett Természeti Hellyé. 2005-ben egy trópusi haszonnövényház épült, a még üresen álló területen Ázsia, Kína, Japán növényeit bemutató kertrész készült el 2007-ben. 2012-ben pedig egy több mint 100 fajt bemutató Rózsakerttel bővült a látnivaló a Botanikus Kertben. A páratlan gyűjtemény minden időszakban csodálatos látnivalót kínál mind a szabadföldi területeken, mind az üvegházakban.

22. Nyíregyháza legrégibb iratai

Nyíregyháza 1751 és 1848 közötti, legrégibb iratait 13 fondban 17 iratfolyóméter terjedelemben a levéltár őrzi. A dokumentumok Nyíregyháza testületeinek, hivatalnokainak, köztük főbírájának tevékenysége során keletkeztek, és a 19. század végén kerültek a város levéltárába. A 18. századi iratanyag egy részének nyelve ócseh. Az iratanyag rendkívül értékes

korabeli forrásanyaga a város 1753. évi újjátelepítését követő mintegy 100 évének. Az iratokból azonban nemcsak a közigazgatás működése ismerhető meg, hanem a ritka, bokortanyás településszerkezet, az egyre bővülő külső kapcsolatrendszer is. E források segítségével rekonstruálható Nyíregyháza igen dinamikus és unikális fejlődési íve a betelepítéstől az 1786. évi mezővárosi címen, az 1803-ban és 1824-ben kivívott, földesúri terhektől való megváltakozáson át az 1837-ben elnyert privilégiált mezővárosi címig. Az iratanyagból kiemelkednek a városfejlődéshez szorosan kapcsolódó dokumentumok:

- a telepítési pátens, amellyel a település egyik földesura, gróf Károlyi Ferenc 1753. május 16-án kedvező feltételeket ígért az ide letelepedőknek,
- a II. József által 1786-ban adományozott kiváltságlevél, amely a mezővárosok sorába emelte Nyíregyházát és négy országos vásár tartásával ruházta fel,
- az örökváltság 1803-as és 1824-es-es oklevelei, amelyek arról tanúskodnak, hogy a város lakossága az országban az elsők között jelentős összegeket kifizetve megváltotta magát a földesuraitól, a Dessewffyektől és a Károlyiaktól,
- az 1837-es privilégiált mezővárosi címet (és címert) adományozó királyi privilégium, amely a megváltakozott parasztközösséget egyedi jogokkal ruházta fel.

23. Magyar szablyavívás, a Borsody-vívórendszer

A magyar szablya nemzeti kincsünk, forgatásának ismerete nemzeti kultúránk része. A magyar szablyavívás évszázados múltra visszatekintő harci technika, melyet már honfoglaló őseink is magas szinten űztek. A későbbi korokban a szablya forgatását a nemzetközi hírnévre szert tevő huszárság tovább öregbítette. A 19. század végén, amikor Nyíregyházán felépült a Monarchia egyik legmodernebb huszárlaktanyája, a város és a megye életébe szervesen is bekapcsolódtak a huszárok, szablyáikkal az oldalukon. A két világháború között a nyíregyházi Hadik-huszárok vívómesterei a Magyar Királyi Honvéd Sporttanár- és Vívómesterképző Intézetet (SPOTI) elvégző tisztek és tiszthelyettesek közül kerültek ki. Ilyen vívómester volt Idrányi Ferenc huszár alezredes is, akit 1933. szeptember 1-jén vezényeltek az elit katonai intézménybe. Ennek a 1925-ben, a Ludovikából kivált, katonai vívómesterképző intézetnek Borsody László volt egyik meghatározó fővívó mestere, aki a sok támadó és védő mozdulat ezernyi kombinációját világos, logikus, jól felépített rendszerbe építette fel.

A Borsody módszer egyik legjellemzőbb eleme a tananyag tökéletesen illeszkedő módszertani felépítettsége. A mozdulatok katonai logikával történő tökéletes összefűzése semmilyen más külföldi vívórendszerben nem található meg. A nyíregyházi Simonyi Óbester Magyar Szablyavívó Iskola, a Magyar Szablyavívó Iskola nyíregyházi tagiskolája, mely azzal a céllal jött

létre, hogy nemzeti hagyományunk őrzése, ápolása mellett a történelmi kardforgatást, ezen belül a katonai szablyavívást megismertesse a nyíregyházi érdeklődőkkel, és módot adjon annak gyakorlására, ahogy azt elődeink is tették.

24. Szent Atanáz Görögkatolikus Hittudományi Főiskola Könyvtárának régi kézirat és nyomtatványgyűjteménye

A Szent Atanáz Görögkatolikus Hittudományi Főiskola és vele együtt a könyvtár 1950-ben jött létre Dudás Miklós hajdúdorogi püspök kezdeményezésére. Állományát lelkészek könyv- és folyóirat adományai, a feloszlatott máriapócsi bazilita monostor ide került művei alapozták meg. Az oktatást és kutatást egyaránt szolgáló 60 000 kötetes modern felsőoktatási és szakkönyvtár 2003 óta a főiskolai új épületében található. A könyvtár féltve őrzött kincse a mintegy 1 580 kötetnyi, klimatizált raktárban elhelyezett régi kézirat és nyomtatvány kollekció. Legrégebbi darabja egy Nürnbergben készült ősnyomtatvány 1481-ből. Az állományban számon tartanak még harminc darab 16. századi valódi antikvát és közel ezer kötet 1601–1850 között megjelent régi könyvet. Igazi érdekesség az első teljes cirill betűs nyomtatott biblia, az 1581-es kiadású Osztrogi Biblia, amiből csak néhány darab található Magyarországon, ebből két példány Nyíregyházán. A könyvtárban őriznek nyolc 16–17. századi és 28 db 18–19. századi kéziratot. Közülük egyedülálló a 16. századi Piricsei Kódex. A gyűjtemény érdekessége még 11 kottás kézirat, irmológion is. A hazai gyűjtemények közül jelenleg a főiskola könyvtára rendelkezik a legnagyobb görögkatolikus vonatkozású régi szlávkönyvállománnyal. A könyvtár 16-18. századi szláv kézirat és nyomtatványgyűjteményével, valamint az egyedülálló 17-18. századi ukrán régi nyomtatványgyűjteményével hazánk egyik leggazdagabb keleti egyház gyűjteménye. Jelentős a 19. századi periodika állománya is.

25. Jósa András Múzeum, mint a városi és megyei történeti értékek gyűjtőhelye

Magyarország egyik legrégebbi múzeuma, a jelenleg megyei hatókörű városi múzeumként működő Jósa András Múzeum a megye és Nyíregyháza egyik legfontosabb kulturális központja, mely nyolc állandó és három időszaki kiállítással várja minden héten keddtől vasárnapig a látogatókat. A megye múzeumát1868. december 1-jén alapította dr. Jósa András vármegyei főorvos báró Vécsey József főispánnal, valamint néhány, a vármegye ősmúltja iránt érdeklődő lelkésszel, tanítóval, vármegyei és községi tisztviselővel. A dr. Jósa András által létrehozott régészeti gyűjtemény Európa-szerte híres.

A régészeti gyűjteményt Jósa fejlesztette nagy értékű, bronzkori anyaga miatt nemzetközileg is nyilvántartott múzeummá. Miután 1876-ben Nyíregyháza lett a megye új központja és felépült az új Megyeháza, átköltözött a Szabolcs Vármegyei Múzeum gyűjteménye is, melyet Jósa András vezetett 1918-ban bekövetkezett haláláig. A néprajzi gyűjteményt az utód, Kiss Lajos hozta létre, a szegény emberek krónikása, aki elsők között kapott Kossuth-díjat 1948-ban, és ő teremtette meg a Nyírség néprajzi kutatását. Az 1950-es évektől számíthatjuk a helytörténeti, a történeti dokumentum, a képző- és iparművészeti, numizmatikai, irodalomtörténeti gyűjtemények szám- és értékbeli növekedését vagy létrejöttét. 1958-ban dr. Csallány Dezső igazgató megalapította a múzeum évkönyvét.

26. A Magyarok Nagyasszonya Társszékesegyház mint zarándoktemplom

A nyíregyházi Magyarok Nagyasszonya Társszékesegyház 1904 óta áll a nyíregyházi Kossuth téren, egy adakozó szellemű érsek nagylelkűségét és művészi ízlését hirdetve. A Magyarok Nagyasszonya Társszékesegyház 1902 és 1904 között épült Nagy Virgil és Kommer József tervei alapján. Felépítését Samassa József egri érsek finanszírozta, aki ötven éves papi munkájának emléket állítva kívánta megajándékozni a város híveit egy új és nagyobb templommal. A kelt-nyugati tájolású háromhajós, keresztházas, neoromán stílusú bazilikális szerkezetű társszékesegyház alaprajza római kereszt alakú. Belsejét főleg a koragótika elemei határozzák meg. A templom két legszembetűnőbb éke a főoltár és a fogadalmi üvegablak. A templom monumentális külseje, s belsejének egysége, a felhasznált anyagok magas minősége és a mesterek kvalitása remekül mutatja az építtető érsek ízlését és gazdagságát, ugyanakkor nagylelkűségét és szeretetét is Nyíregyháza lakosai iránt.

A templom méretei: teljes hossza 50,3 méter, szélessége 20 méter, ami a kereszthajónál 29,5 méter. A főhajó belső magassága 13,76 méter, a négyezetnél pedig 14,3 méter. A két hatalmas négyszögű torony magassága 43,6 méter. A templom külső képe gazdag tagolású. Meghatározó eleme a vörös téglaburkolat, illetve a mészkő alap és párkányzat. 1993 óta a Debrecen-Nyíregyházi Egyházmegye társszékesegyháza, s ebből adódóan az ország legrangosabb római katolikus templomainak sorába lépett.

27. Kéry Péter Nyíregyháza és környéke történelméről, természeti értékeiről, néprajzáról szóló filmalkotásai

Kéry Péter a helyi televízió kitalálója és alapító tagja, 1986. január 1-től 1997. szeptember 30-ig dolgozott a Városi Televíziónál, mint operatőr-rendező. 1997. október 1-től 2000. augusztus 31-ig a helyi „PB Média" tv stúdiójának munkatársa, operatőri és rendezési munkálatokat végezett. 2001. szeptember 1-től 2012. augusztus 27-ig a „Kölcsey TV" Szabolcs-Szatmár-

Bereg Megye tévéjének a vezető operatőre, rendezője. Kéry Péter filmjei Nyíregyháza és környékét mutatják be gyönyörű képekkel, neves kutatók megyénkről publikált írásainak szerkesztett változatával. A helyi értékekkel foglalkozó jelentősebb alkotásai több mint 150 órát tesznek ki. A filmek a térség természeti értékeit, történelmi, helytörténeti értékeit mutatják be. Honfoglalás kori emlékek, Sóstó története, Nyíregyháza évszázadai, Nyíregyháza 1956 kulturális örökségét ismerteti meg a fiatalokkal és idősebbekkel. Filmjei számos elismerést kaptak a szakemberektől és a nézőktől. Nyíregyházi helytörténettel és néprajzzal, természettel foglalkozó filmeket készített, melyeknek szerkesztője, operatőre és rendezője is sok esetben (Nyíregyháza történetét bemutató 10 részes sorozat, „Szabolcs Szatmár Bereg Megye honfoglalás kori emlékei," „Millenniumi ünnepségek Szabolcsban". "Reng a föld morajlik" 1956 Nyíregyháza, portréfilmek). Ez idő alatt 20 különböző, hazai és nemzetközi fesztivál és filmszemle díjaival rendelkezik. Ezek a filmek kortörténeti, művészeti és kulturális sokszínűséget adhatnak a mai és a későbbi kutatóknak, nézőknek.

28. A Móricz Zsigmond Megyei és Városi Könyvtár Helyismereti Gyűjteménye

A Móricz Zsigmond Megyei és Városi Könyvtár Helyismereti Gyűjteménye Szabolcs-Szatmár-Beregre, történeti vármegyéire és településeire - közöttük Nyíregyházára - vonatkozó nyomtatott dokumentumokat őrzi. Gyűjtőköre az „itt" született, élt szép és szakírók műveire, a róluk és műveikről szóló írásokra, továbbá a kiemelkedő, a nyilvánosság előtt ismert „helyi személyek" irodalmára is kiterjed. Az olvasók a legkülönfélébb dokumentumtípusokból (könyv, periodika, kézirat, képeslap, aprónyomtatvány) válogathatnak. A több mint 11 ezer kötetkönyv 77%-a szak-, 22%-a szépirodalom. A Szabolcsi Gyűjteményben Bessenyei György és Krúdy Gyula számos első kiadású munkáját is kézbe vehetik. Az 1945 előtt kiadott helyi lapokat elsősorban mikrofilmen (353 tekercs) olvashatják az érdeklődők. Az első nyíregyházi hírlap, a Nyír (1867) és az 1880-tól 1944-ig megjelent leghosszabb életű Nyírvidék már digitalizált formában is elérhető.

29. Szent Miklós-székesegyház

A nyíregyházi görögkatolikus templom alapkőszentelésére 1895. október 1-jén került sor. A tervezést és kivitelezést a Vojtovics–Barzó építőipari cég végezte. A kéttornyú, eklektikus stílusú templomot 1897. október 10-én Firczák Gyula munkácsi püspök szentelte fel. 2011-ben készült el a klasszikus építészeti formákat mutató, faragott kövekkel burkolt, falazott ikonosztázion. Az első főpásztor Miklósy István 1914-ben helyezte át a székhelyét Nyíregyházára. Az elkövetkező időszakban Nyíregyháza görögkatolikus lelki központ szerepe

felerősödött, és megindult kulturális-szellemi téren is a központtá válás. 2015. március 19-én a Nyíregyházi Egyházmegye magalapításával a Szent Miklós-templom székesegyházi rangra emelkedett. A templom észak–déli tájolással készült, eklektikus stílusban. Összegezve, mind művészi szempontból, mind lelkiségi-közösségi szempontból valódi értéket képvisel a székesegyház, mely 2017-ben ünnepelte fennállásának 120 éves jubileumát. lelkiségi-közösségi szempontból valódi értéket képvisel a székesegyház mely érétket a helyi egyházi közösség és zömében helyi mesterek együttműködése alakította.

30. A Bessenyei György Irodalmi és Művelődési Társaság kultúraközvetítő tevékenysége

A Bessenyei György Irodalmi és Művelődési Társaság Szabolcs-Szatmár-Bereg megye legrégebbi kulturális egyesülete. 1898-ban alapították Nyíregyházán, Bessenyei Kör néven. Térségünk múltjának és életének fontos művelődési fórumát a polgárok igénye hívta életre és működteti ma is. A Társaságból nőtt ki a 2. világháborút követő kényszerszünetben több, ma is működő civil szervezet és intézmény pl. Zeneiskola. Az 1987-ben újjá alakult Bessenyei Társaság elődje hagyományait folytatja. Színvonalas közművelődési programokkal, a helyi írók patronálásával, Bessenyei emlékének ápolásával, helytörténeti tevékenységével, kiadványaival ma is hozzájárul megyénk múltjának és jelenének feltárásához, megismertetéséhez. Tagjai közül számosan aktív kutatómunkát végeznek és eredményeiket közreadják kiadványaikban, gazdagítva ezzel a hely- és irodalomtörténetet. Bessenyei emlékének ápolásán túl a Társaság ösztönzőleg hat az újabb Bessenyei-kutatásokra is. Évente megjelenteti a Bessenyei Almanach című kiadványt és a Nemesi és Polgári Füzeteket.

31. Kósa Ferenc filmrendező munkássága

Kósa Ferenc nyíregyházi születésű és ide erőteljesen mind a mai napig kötődő Kossuth- és Balázs Béla-díjas magyar filmrendező, 1989-től érdemes művész. 1997-ben Magyar Örökség díjjal jutalmazták, valamint japán császári kitüntetést kapott. 8 nagyjáték filmje és néhány dokumentum és rövid filmje mind az emberi helytállásról az igazság kereséséről szólnak.1956-ban érettségizett a Széchenyi István Közgazdasági Technikumban, majd a Színház- és Filmművészeti Főiskolán tanult. 1963-tól a Magyar Filmgyártó Vállalat rendezője, az Objektív Stúdió egyik alapítója. Első filmje cannesi rendezői nagydíjas, ezzel az ország és Nyíregyháza hírneve a világban értékké vált. Filmjei számos hazai és nemzetközi elismerésben részesültek, alkotásait több mint ötven országban vetítették. 2017. január 22-én Kósa Ferenc vehette át a Kölcsey-emlékplakettet a Magyar Kultúra Napján tartott ünnepségen, a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Szatmárcsekén. Kósa Ferenc a filmkészítők azon nemzedékéhez tartozott, amely

a hatvanas években kezdte el pályáját és tehetsége, valamint elhivatottsága által meghatározó szerepet játszott a magyar filmművészet megújításában.

32. „Hagyományok, becsület, elkötelezettség" - a Nyíregyházi Tűzoltóság tevékenységén keresztül

1881-ben határozott úgy a városi tanács Nyíregyházán, hogy szervezett tűzoltóságot létesít, melynek megalakulását 1883. szeptember 23-án jelentette be Krasznay Gábor polgármester. Az 1884. március 9-én tartott alakuló közgyűlésen mondták ki ténylegesen a Nyíregyházi Önkéntes Tűzoltó Egylet működését 126 alapító, 16 pártoló és 66 működő taggal. A főparancsnok Sztárek Ferencz lett.2014-ben, a 130 éves évfordulón emléktáblát avattak az első nyíregyházi tűzoltósági laktanya helyén. 1911 és 1958 között az első tűzoltósági laktanya Nyíregyházán, a Bethlen Gábor utca 16. szám alatt működött, a mai Szent Miklós Görögkatolikus Óvoda, Általános Iskola és Gimnázium helyén. 2016 szeptemberében a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság tűzoltómúzeuma Dr. Konthy Gyula nevét vette fel. A tűzoltó emlékhelyen számos értékes történelmi ereklyét bemutatnak, valamint a hazai és nemzetközi sporteseményeken elért sikereket is szemléltetik. A kiállított tárgyak, egyébként kalandos történeten mentek keresztül, hiszen a nemesfémből készült serlegeket a II. ukrán front érkezése előtt a tűzoltók magukkal vitték egy ládában először a Dunántúlra, majd egy Linz melletti táborba. Innen, csak egy ásatás után 1986-ban sikerült előkeríteni azokat, amelyek előbb a Jósa András Múzeumban voltak láthatók, majd 2000-ben kerültek át az ereklyék a mai Nyíregyházi Hivatásos Tűzoltóparancsnokság épületébe.

33. A Váci Mihály Kulturális Központ épülete

A nyíregyházi Váci Mihály Városi Művelődési Központ épületét 1981 novemberében adták át, amely a Kossuth-díjas Bán Ferenc tervei alapján épült. Az intézmény jogelődje a Megyei és Városi Művelődési Központ volt. Az intézmény többek között kiterjedt nemzetközi és hazai kapcsolatainak, illetve gyakorlott szakembereinek köszönhetően ápolja a régi hagyományokat, mindemellett új, hagyományteremtő programokat is szervez.

A nyíregyházi Váci Mihály Kulturális Központ az „Agóra" program keretében újult meg 2014-ben. Igazi közösségi találkozó tér, ahol helyet kapnak koncertek, színházi előadások, konferenciák. Ezen kívül rendszeresek a tanfolyamok, a kiállítások és művészeti együttesek próbái. Csúcstechnikával felszerelt többfunkciós hangversenyterme minden igényt kielégít. A létesítmény földszintjén működik a „Holdudvar kávézó" és annak szabadtéri terasza. A kulturális központ előtti tér alkalmas szabadtéri események megtartására, míg a mellette

létrejött mozgáskorlátozott játszótér lehetőséget ad a gyermekek kikapcsolódására is. Az épület a történelem tanúja, s napjainkig színtere számos, minden korosztály érdeklődésére számot tartó programnak.

34. Rottaridesz István zászlós és Vágó József tiszthelyettes, Magyar Arany Vitézségi Éremmel kitüntetett katonahősök végső nyughelyei az Északi temetőben

Rottaridesz István zászlós bátorságával, amelynek szép példáját 1918-ban az olasz harctéren mutatta fel, méltóvá vált arra, hogy hősnek kiáltsák ki: megkapta a „Col Caprile-i kis zászlós" nevet, hősi magatartása által pedig joggal érdemelte ki az Arany Vitézségi Érmet. A harctéren szerzett sebesülései ellenére is odaadóan vezette katonáit, félelmet nem ismerve rontott az ellenségre: ilyen hős volt Rottaridesz István.

Vágó József tiszthelyettes a Nagy Háború olasz harcterén bizonyította bátorságát, amikor 1918 nyarán az ellenség támadását utolsó erejével is igyekezett elhárítani. Habár 1918. június 23-án a 14. huszárezred ellen intézett heves olasz támadás sikerrel is járt és az ezred kénytelen volt visszavonulni. A fiatal katona nem adta fel, kezébe vette az irányítást és 18 életben maradt huszárjával rontott az ellenségre. A harc heve azonban teljesen kifárasztotta a fiatal őrmestert, így másnap reggel leváltották. Leváltása ellenére is tevékenyen részt vett az eseményekben, nevéhez fűzhető a Piave folyó hídjának felrobbantása. Vitézségéért, halát megvető bátorságáért Magyar Arany Vitézségi Éremmel tüntették ki.

E két félelmet nem ismerő hős túlélte az I. világháború borzalmait, majd városunkba tértek haza. Meg kell őriznünk sírjaikat az utókor számára mementóként, hogy némaságukkal hirdethessék azt a tenni akarást és rettenthetetlenséget, ami mindig is ott élt a magyar emberben és a magyar katonában.

35. Hammel József Nyíregyházáról készített fotógyűjteménye

Nyíregyházának a 18. század közepétől gazdag írott forrásanyaga és tárgyi emlék együttese van. A várost ábrázoló képek azonban alig maradtak fent. A képeslapok megjelenésével már megörökítődött az utókor számára egy-egy jellegzetes középület, a centrum vagy a város néhány utcájának, tereinek részlete. A városlakókról a 19. század második felétől készültek műtermi felvételek, amelyek felkerültek a lakások falára, majd az őseik emlékét szeretettel őrző családok fényképalbumába. A vizuális források tömege a 20. század második felében főként a sajtófotózásnak köszönhetően jött létre. A nyíregyháziak hétköznapi életét, a helyi sajátosságokat, a jelentős eseményeket, a korjellemzőket, az aktuális pillanatokat megörökítő korabeli képek a Kelet-Magyarországban jelentek meg. Az újság első korrektora és sajtófotósa

az 1918-ban Karcagon született Hammel József lett, akinek nyugdíjas koráig készült sok ezer fotója őrzi a város jeles pillanatait. Képeivel lépésről lépésre nyomon követhető az urbanizálódás, az életmód, az öltözködés, a szórakozás formáinak átalakulása. Nyíregyháza jelentős épületeinek történetét „fénnyel írta" meg a fundamentumtól a beköltözésig, lakótelepeinek kialakulását az első tégla letételétől a játszótér átadásáig követte nyomon fényképezőgépével. Hammel József több ezer fotóját és azok negatívjait a Jósa András Múzeumnak ajándékozta. A várostörténeti fotósorozat unikum, különleges vizuális kiegészítése az elbeszélt történelemnek és hozzájárul a város vizuális rekonstruálásához, lokálpatriotizmusunk erősítéséhez.

36. A Jóba család munkássága és a Jóba-nyomda produktumai

Jóba Elek és Piringer János 1879-ben alapította meg közös cégét lapkiadás céljából. Közösen jegyzett lapjuk a *Szabolcsi Hírlap* szintén 1879-ben jelent meg először, 1880-ban pedig beolvadt a *Nyírvidék*be. 1884-ben Jóba Elek Piringer részét megvásárolta, és önállóan, Jóba-nyomda néven került bejegyzésre a vállalkozása, innentől kezdve a *Nyírvidék*et is egyedül adta ki. Az olyan jelentős hetilapok, mint a már említett *Nyírvidék* és a *Szabolcs Vármegye Hivatalos Lapja* mellett ellátta a vármegyét hivatalos nyomtatványokkal, készített tudományos és szépirodalmi műveket, tankönyveket és iskolai értesítőket, kimutatásokat, jegyzőkönyveket, szabályrendeleteket és alkalmi nyomtatványokat is. Jóba Elek 1906-ban bekövetkezett halálakor özvegye és fiai, második Jóba Elek és Jóba László vette át a vállalkozás irányítását, de az özvegy halála után Jóba Elek vitte tovább a családi vállalkozást. Üzletvezetőjével, Weisz Manóval még nagyobb teljesítményű gépek beszerzésével tovább fejlesztették a nyomdát: nyomóhengeres gyorssajtót, rotációs gyorssajtót és szedőgépet vásároltak. Ez utóbbi beszerzésével válhatott a Nyírvidék végül napilappá. Második Jóba Elek 1918-ban bekövetkezett halála után a vállalkozást már nem tudták megmenteni a csődtől. 1933-ban árverezésre bocsátották a vállalatot. A Jóba nyomdászdinasztia munkássága és a Jóba nyomda produktumai olyan elsődleges forrásai a helyismereti kutatásoknak, amik megkerülhetetlenek a helytörténészek számra, és emellett felbecsülhetetlen eszmei értékkel bírnak.

37. A Magyar Kodály Társaság Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Tagcsoportjának munkássága

A Magyar Kodály Társaság Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Tagcsoportja 1985-ben alakult Tarcai Zoltán karnagy úr munkájának köszönhetően. 2009. december 26-án a Társaság vezetését Dr. Joób Árpád népzenekutató, a Nyíregyházi Főiskola ny. tanszékvezető tanára 2016. évben pedig Szabó Dénes igazgató, Kossuth-díjas karnagy, a Nemzet Művésze vette át. Programjának meghirdetése után a társaság taglétszáma jelentősen megnövekedett, jelenleg

már több mint 700 fő. A több mint három évtizedes fennállás alatt sikerült az eredeti célkitűzéseket maradéktalanul megvalósítani: Kodály szellemi örökségéhez méltóan megőrizni, képviselni, továbbadni az értékes szellemi kultúrát. A különböző hivatású és foglalkozású tagok között példaértékű összetartozást jelent a kultúra iránti elkötelezettség. Szokolay SándorKossuth-díjas magyar zeneszerző szerint „A garancia: a vidék még mindig tisztább és töretlenebb lelkesedése... és Élő –Értékeitek ... Szolgálatot vállaló, másokért még élni - tudó Elhivatottaké!" Máig érvényesek a Kodály Társaság egykori elnökének Szokolay Sándornak a gondolatai: „Olyan erő van itt, amely megújíthatja az országot, az egész Kodály Társaságot. Olyan „apostolai" vannak itt a kodályi szellemnek, akik az elsők között vannak az országban. Nyíregyházán Kodály szellemét nem rakják véka alá! Világlik!"

38. Dr. Szilágyi Jenő birkózó sporttevékenysége

Dr. Szilágyi Jenő 1887-ben született. Középiskoláit Nyíregyházán végezte, majd jogot hallgatott Debrecenben és Eperjesen. 1913-ban doktorált Kolozsvárott, míg ügyvédi vizsgát 1914-ben tett Marosvásárhelyen, s azután megnyitotta irodáját Nyíregyházán. Dr. Szilágyi Jenő birkózóként sokszoros bajnok volt, míg ügyvédként a szellemi birkózást űzte. Ritka testi ereje párosulva testi ügyességével a birkózás terén szerezte meg számára a babért. 1911-ben a császári és királyi 65. közös gyalogezrednél szolgált; sport eredményei is leginkább erre az időre estek. Könnyű atlétikában is kitűnt és az érmek tömegeit nyerte. 1910-ben Debrecenben Észak-Magyarország bajnoka lett, majd Kolozsvárott aratott diadalt, mint Erdély bajnoka. 1913-ban Debrecenben az összes magyar főiskolák bajnokságát verekedte ki. 1914-ben Ungváron Észak-Magyarország bajnokságát újra megnyerte. A vidék valamennyi birkózója közül egyedül Dr. Szilágyi Jenőt fogadták el aktív bírónak, s ennek alapján mérkőzésvezetőként sok mérkőzést irányított. Sok tanítványa közül különösen kitűnt Benkő András, aki olimpikon is volt, Kiss Kálmán, aki sokszoros kerületi bajnok lett, Szuhács András, aki katonai bajnoki címet szerzett. 1924-ben Dr. Szilágyi Jenőt, mint legjobb versenybírót katonai sportérem-plakettel tüntette ki a Miskolci Vegyes Dandár Parancsnokság. A budapesti Magyar Birkózó Szövetségnek hosszú éveken át volt tanácstagja és első osztályú bírója. A Nyíregyházi Vasutas Sport Club (NYVSC) birkózó szakosztályának elnöke volt, s ugyanezen tisztet töltötte be hosszú éveken át a Nyíregyházi Torna és Vívó Egyletnél (NYTVE), illetve a Nyíregyházi Kereskedők és Iparosok Sport Egyesületénél (NYKISE-nél) is.

39. Elek Emil fotóművész Nyíregyházát ábrázoló fotógyűjteménye és munkássága

Elek Emil Krúdy Gyula–díjas fotóriporter 1946. január 03-án született Nagykállóban. Nyíregyházán a szakmunkás bizonyítvány megszerzését követően hivatásos fényképészként

dolgozott. 1968. nyarán a Kelet-Magyarország szerkesztőségébe hívták főállású fotóriporternek. Az itt eltöltött 38 évi munka során számos újdonságot vezetett be, képriportokat, képösszeállításokat jelentetett meg Nyíregyházáról és megyénkről, új képfeldolgozást, képarchiválás létesítését vezette be a szerkesztőségben. Élete során több díjban részesült: Magyar Televízió Nívódíja, Újságíró Szövetség Aranytolla, Krúdy Gyula-díj, Sipkay-díj. Több jelentős és országosan is jegyzett képes fotóalbumot készített Szabolcs-Szatmár-Bereg megye fejlődéséről, műemlékeiről, szép tájairól és fontos létesítményeiről. Önálló kiadványai Szabolcs megyéről szólnak, ilyenek a Hat évtized vadászpuska végen (2005), vagy A halászháló varázsa (2006) című könyvei. A „Tájak Korok Múzeumok" kiskönyvtár sorozat tíz kiadványában szerepelnek képei. Fotóalbumai: Képes utazás Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében (2005), Máriapócs Nemzeti Kegytemplom (2007), Folyók, tavak varázsa, Szabolcs-Szatmár- Bereg megye (2014). Elek Emil Nyíregyházáról készített fotógyűjteménye a Jósa András Múzeumban került megőrzésre.

40. A Nyírvíz-palota épülete

Az épületet a Nyírvíz Szabályozó Társulat készíttette. Az épület szecessziós és eklektikus jegyeket visel magán. A székházat 1913. februárjában kezdték el építeni Papp Gyula és Szabolcs Ferenc tervei alapján. Az épület építését Adorján János nyíregyházi vállalkozó végezte. *Az épület:* Földszint + 3 emeletes, gazdagon tagolt tömegű és homlokzatú sarok- és oldalrizalitokkal, tetőfelépítményekkel hangsúlyozott épület.

A földszinten 12 üzlet, egy bankhelyiség, a kezelőszemélyzet céljaira szolgáló lakások, az emeleteken 11 bérlakás, a társulati hivatal helyiségei, 3 tisztviselői lakás nyert elhelyezést. Az épületben személy és teherfelvonót, valamint házi vízvezetéket és központi fűtés berendezést építettek. Az épület lépcsőházának díszes ablakait (87 m^2), a lift a függő-folyosó lengő ajtóinak maratott üvegeit (43 m^2), valamint a homlokzat csodálatos díszítését Róth Miksa neves üvegműves készítette. Az épület szennyvíztisztítását biológiai szennyvíztisztítással oldották meg. Az építkezés 1914.-ben fejeződött be. Az építési munka költsége 780 000 korona volt.

Az épület dísze volt az 1950-es évek első feléig a kupoláján álló rétisas, amelyet akkor eltávolítottak, és nem került elő. Lengyel Tibor szobrászművész készítette el az új szobrot. Az épületet az Európai Unió által támogatott, csaknem 2,5 milliárd forint értékű, úgynevezett integrált városfejlesztési stratégiai program keretében újították fel külsőleg. A külső felújítás során megújultak a rizalitok, mozaikok, valamint helyreállították a festett, illetve savmaratott üvegablakokat, ajtókat.

41. Benczi Gyula, a híres nyíregyházi cigányprímás zeneművészeti tevékenysége

Benczi Gyula a "Nyírség varázshegedűse" híres cigányzenész családba született 1849-ben. Benczi Gyula "népzenész" és híres ember volt, híresebb, mint sok követ vagy színész. Jókai Móréval vetekedett a híressége. Benczi Gyula hűséges volt ahhoz a földhöz, amelyből fogantatott. Negyven esztendőn át helyi és országos híresség volt, de számos helyen ismerték külföldön is. Tizenhat legényből álló bandája az 1870-es években kezdett népszerű lenni, és a 80-as évek elejéig Nyíregyházán leggyakrabban az Európa Szálló termeiben játszott, ez ma az Európa-ház, ahol ezt emléktábla is jelzi. Benczi Gyula művészi tevékenységének főbb helyszínei Nyíregyházán: Széchenyi Szálló, Korona, Nagyvendéglő, Hárs Vendéglő, Vasúti Polgári Vendéglő, Pannónia Kávéház, Sóstó. Zenekarával általában hangversenyeket adtak (Weber, Rossini operanyitányok, hangszerszólók és improvizációk) átdolgozva, kotta nélkül. A város kulturális életében is maradandót alkotott, hiszen zenekarának játékával nyílt meg a színház 1894-ben és ők köszöntötték a milleniumi esztendőt is. A 80-as évek második felétől évente hosszabb turnékon vett részt külföldön (Berlin, Brüsszel, Párizs, Bordeaux, London, Stockholm). Később a cári udvarba is eljutottak, és a walesi herceg előtt is játszottak, de leszívesebben Nyíregyházán játszott a bandájával.

42. Nyíregyháza-Városi Református Templom

A műemlékvédelem alatt álló Nyíregyháza-Városi Református Templom a Kálvin tér legszebb és legnagyobb épülete. Kelet-nyugati tengelyű. Keleti homlokzati tornya 38 m magas. A templom vasbeton szerkezetű karzata 1936-ban készült el. A Nyíregyházára látogató vendégek, túristák mint építészeti alkotást csodálják. A templom terveit Melhouse János Nyíregyházán élő, Szászországból származó építész készítette 1870-ben. Az építéssel Szabó Márton és Styevanyik István helyi vállalkozókat bízták meg. Alapkövét 1873. május 12-én, áldozócsütörtök napján tették le. A templomot Révész Bálint püspök és Lukács Ödön lelkész szentelte fel 1883. július 03-án. A templom nagyszabású felújítására 2006 és 2009 között került sor. Ennek keretében Krupiczer Antal fafaragó művész új szószéket készített, Kulcsár Attila építész tervei szerint felújították a főbejárati kaput, valamint elvégezték a templom külső renoválását és belső festését. Nyíregyháza Megyei Jogú Város Önkormányzatának támogatásával a templom díszkivilágítást kapott. A város református felekezetű lakossága a lelkipásztorkkal együtt mindent megtesz a templom fennmaradásáért, állagmegőrzéséért.

43. A Nyíregyházi Spartacus Aranycsapata

Az NYVSSC (Nyíregyházi Vasutas Spartacus Sport Club) labdarúgó szakosztályának - egyszerűbb és közismertebb nevén a Spartacusnak - Aranycsapata az 1978-1984 között szereplő együttes volt. Ez a gárda jutott fel először Szabolcs-Szatmár megyéből a magyar labdarúgás élvonalába. Az ország válogatottja még rendszeres szereplője volt a nemzetközi futballéletnek. A világ- és kontinensbajnokságok résztvevőjeként nem egyszer érmes helyezést el. A feljutás rangját és súlyát bizonyítja, hogy már a másodosztályban 10-15ezres tömegek látogatták a bajnoki mérkőzéseket. Sőt az idegenbeli rangadókra is ezrek követték busszal, autóval kedvenceiket. A csapat viharos gyorsasággal a megyecsapatává vált, és egyik erőssége volt a megyéhez való szoros kötődés. Ennek szellemében hívták „haza" a másutt játszó szabolcsi, szatmári labdarúgókat. A megye gyárai, üzemei is fokozatosan a „Szpari" mellé álltak. A szurkolók érzelmi és anyagi hozzáállása pedig legendás megnyilvánulásokat hozott felszínre. Például rendszeresen bevitték a Városi Stadionba a visszaváltható üvegeiket, hogy ezzel is segítsék a csapat költségvetését.

A csapatot Temesvári Miklós edző és szakmai stábja másfél év alatt olyan erős, összetartó csapattá kovácsolta, amely az akkori kemény NB I-ben is megállta a helyét. A meglepetéscsapat első felsőosztályú sorozatában az élmezőnybe verekedte magát. Hetedik helyezése azóta is megdöntetlen a klub sok évtizedes történetében.

44. A Nyíregyházi Női Röplabda Club kiemelkedő sporttevékenysége

A hétszeres Magyar Kupa győztes és hatszoros Magyar Bajnok nyíregyházi együttes 1997-ben került fel a Magyar Női Röplabda Bajnokság első osztályába, s rögtön a negyedik helyen végzett újonc létére. Az igazi aranykorszak 1999-től kezdődött, amikor zsinórban négy szezonon keresztül mind a bajnoki, mind a kupa aranyat megszerezte a csapat. A 2003-2004-es szezonban az együttes megvédte a Magyar Kupa trófeáját, 2006-2007-ben újra duplázni tudott a csapat, a Kupaarany mellé óriási bravúrral megszerezte a bajnoki címet is. A csapat tagja volt a nemzetközi kupasoroztak legerősebbjének, a 2002-2003-as és a 2003-2004-es INDESIT European Champions League (Bajnokok Ligája) versenysorozatának, s így, a legjobb európai csapatok közt is megmutathatta magát. Más nemzetközi kupákban (CEV Cup, Top Team's Cup, Challange Cup) induló európai sztárcsapatok ellen (Dinamo Moskva, Günes Sigorta Vakfibank Istambul, Telekom Wien, stb.) is tisztességgel helyt álltak a lányok. Bebizonyították, hogy a nemzetközi porondon is van keresnivalójuk, melyre ékes bizonyíték volt a 2009-es nemzetközi kupaszezon, amikor az azerbajdzsáni Azerrail Baku sztárcsapatát

legyőzve jutott tovább az együttes, s éppen lemaradt a négyes finálétól. A nyíregyházi együttes a mai napig a magyar női röplabdázásnak olyan zászlóshajója szeretne lenni, akik egyre nagyobb rangot vívnak ki a hazai- és nemzetközi kupaszerepléssel vívnak ki a városnak és nem utolsósorban a sportágnak.

45. Dr. Szabó Tünde olimpikon úszó kiemelkedő sporttevékenysége

Dr. Szabó Tünde olimpiai-, világbajnoki- és Európa-bajnoki ezüstérmes hátúszó első komoly nemzetközi megmérettetésre Észak-Korea fővárosában, Phenjanban került sor 1987-ben, ahol 100 méteres hátúszásban aranyérmet szerzett, ezzel pedig a verseny egyetlen magyar aranyérmese lett. 1988-ban Amersfoortban (Hollandia) és 1989-ben Leeds-ben (Nagy – Britannia) az ifjúsági Európa-bajnokságon 100 és 200 méteres hátúszásban ezüstérmet szerzett. Az igazi nagy világsikert az 1991-es perthi-i (Ausztrália) felnőtt úszó-világbajnokság jelentette, ahol 100 méteres hátúszásban a második helyezésig sikerült hajráznia. 1992-ben a barcelonai olimpián már éremesélyesként indult el, ahol 100 méteres hátúszásban ezüstérmet szerzett, 200 méteres hátúszásban pedig hatodik lett. Visszavonulása után úszóiskoláját vezette és 1998 -ban a Testnevelési Egyetemen szakedzői diplomát szerzett. 2006-ban a Szegedi Tudományegyetem Állam – és Jogtudományi Karán diplomázott, jogász szakon. Ezt követően 2009-ben a Pázmány Péter Katolikus Egyetemen sportjogi szakjogász diplomát szerzett. Aktív sportolói pályafutását követően sem szakadt el teljesen a sport világától, hiszen2012-ben tagja lett a Magyar Olimpiai Bizottság elnökségének és a SPORTJUS (Magyar Sportjogász Társaság). 2015-től a Testnevelési Egyetem Sportjogi Tanszéki csoport tagja, az egyetem oktatója. 2015-től Sportért felelős államtitkár.

46. Sipos László műemlékvédő és műemlékfotós munkássága

Tanulmányait Nyíregyháza és Szeged városában folytatta, művésztanárai Pál Gyula, Németh Lászlóné Michna Éva és Krutilla József voltak. Közel harminc éve foglalkozik műemlékfotózással, filmezéssel. Öt földrész százkét országában több mint húszezer – nem digitális - műemlékfotót készített, kétszáz órányi videofilmet forgatott. Különösen a környezet- és műemlékvédelem, a táj és a műalkotás viszonya foglalkoztatja. Legújabb albumainak középpontjában azonban már az ember áll. Színes és fekete-fehér műemlékfotói jelentek meg az Armenia, az Értékmentő, a Falu Város Régió, a Hajdú-Bihari Napló, Kelet-Magyarország, a Korzó, a Műemlékvédelem, a Műsorkalauz, a Nyírségi Gondolat, az Örökség, a Polonia Węgierska, a Szabolcs-Szatmár-Beregi Szemle és a Megyei Könyvtárak Lapja 1999-2017. évi számaiban, a szlovákiai Régió c. kulturális folyóiratban, továbbá ausztriai és hazai

képeslapokon, almanachokban, kiadványokban és fesztiválfüzetekben. 2008-ban a kulturális és oktatási miniszter – az indokolás szerint a műemlékvédelem ügyét előmozdító kiemelkedő publikációs (és műemlékfotós) tevékenységért – a Magyar Műemlékvédelemért – Forster Gyula-Emlékéremmel tüntette ki. Eddig tizennégy fotóalbuma és hét – saját műemlékfotóit tartalmazó – tanulmánykötete látott napvilágot. Több mint negyven önálló fotó- és fotografika kiállítása nyílt meg, Magyarországon, Ausztriában és Szlovákiában. Több esetben kérték föl műemlék- és szociofotó pályázatok zsűrizésére, továbbá színházi fesztiválok és vetélkedők zsűritagjának, olykor pedig festő- és grafikusművészek albumainak bemutatására.

47. A Nyíregyházi Törvényszék épülete

1872. január 1-én, a mai városháza épületében kezdték meg működésüket Nyíregyházán az igazságszolgáltatás helyi szervei, a Nyíregyházi Törvényszék és a Nyíregyházi Járásbíróság. A bíróság méltó épületben történő elhelyezésének terve 1888-ban indult. A város nagy áldozatot hozott, hiszen az ingyen telek biztosítása mellett még 200 000 Ft kamat nélküli kölcsönt is adott az államnak, hogy az igazságszolgáltatás palotája végre felépülhessen. Az igazságügyi miniszter 1888-ban utasította Wágner Gyula budapesti építészt a tervek elkészítésére. Az ő javaslatára az épület nyugati vonalát úgy építették fel, hogy az párhuzamos lett a városháza homlokzatával, leszűkítve ezzel az akkori „nagy-orosi" utcát. A munkálatokkal megbízott Barzó-Vojtovits építészpáros 1890 tavaszán kezdett hozzá az építkezéshez. Az 1891. november 23-án átadott „törvénykezési palota" nem aratott általános elismerést. Kifogásolták, hogy a magassága nincs arányban a hosszú frontjával, az egy kaszárnyára hasonlít.

Az ügyek számának emelkedése miatt 1928-ban Orbán Ferenc tervei alapján, Várallyai Sándor helyi vállalkozó közreműködésével megkezdődött a törvényszék bővítése. Emeletet húztak rá, a régi sarokbejárat helyett új főbejáratot alakítottak ki, mely oszlopokon nyugvó árkádos díszítést kapott. A most már imponáló palota előnyösen emelte a Bocskai utca nagyvárosi jellegét.

Az épület megújulásának rekonstrukciója, modernizációja 2003. évben a SIÓINVEST Mérnöki Iroda Kft.-vel megkötött tervezési szerződés aláírásával kezdődött. A tervszerinti megvalósítást a BAUKONT Rt., mint generál vállalkozó végezte. A felújított épület átadására 2005. májusában került sor. A felújítás során ügyeltek az épület műemléki jellegének a megtartására. Az épület jelenlegi rendeltetése a Nyíregyházi Törvényszék, valamint a Nyíregyházi Járásbíróság működésének szükséges tárgyi feltételek biztosítása.

48.A nyíregyházi villamosközlekedésnek emléket állító Bvill 812-es számú kocsi

A Bvill 812-es pályaszámú kocsit 1911-ben kezdték építeni Budapesten, mint kisvasúti motorkocsit. A Ganz-gyárban eredetileg benzinmotorral szerelték, eleinte a Nyíregyháza vidéki Kisvasutak személyvonatait vontatta. A kisvasút nyíregyházi műhelyében alakították át villamossá, aminek eredményeképpen egy egyedi jármű, egyszersmind az üzem zászlóshajója született meg (a leghosszabb, legszélesebb, az egyetlen háromtengelyes nyíregyházi villamos). A Bvill 812-es villamoskocsit, mint kiemelkedően fontos ipari műemléket tartja számon a Közlekedési Múzeum. Felvételét az értéktárba a korán kívül indokolja egyedi mivolta és az is, hogy mint villamos Nyíregyházán épült. 1912 és 1969 között utasok millióit szállította a megyeszékhelyen, s ezt a kocsit már a villamosüzem felszámolásakor is megőrzésre szánták. Nyíregyházán 1969-ben szűnt meg a villamosközlekedés, szerepét a buszok vették át. 2003 óta a belváros látványossága, a városkép szerves része, amelyre az egykori utasok szeretettel és nosztalgiával, az ifjabb generáció tagjai csodálkozással tekintenek. Találkozási pont, emellett helyet ad várostörténeti kiállításoknak és egyéb rendezvényeknek is.

49. A Vikár Sándor Zeneiskola – Alapfokú Művészeti Iskola pedagógusainak és tanulóinak kimagasló kultúraközvetítő zeneművészeti tevékenysége

A Vikár Sándor Zeneiskola-Alapfokú Művészeti Iskola egyike Magyarország legrégebbi és legnagyobb zenepedagógiai tradíciókkal rendelkező alapfokú művészeti iskoláinak és napjainkban is a magyar zeneoktatás egyik jelentős megyei bázisa. A Nyíregyházi Zeneiskolát a Bessenyei Irodalmi Társaság kezdeményezésére Vikár Sándor alapította 1939 szeptemberében. A nevelés-oktatás mellett az iskola évente számos hangversenyt szervez. 1977-től háromévenként itt kerül megrendezésre az Országos Zongoraverseny. A szervezet széles együttműködő partnerintézményi hálózattal rendelkezik, ezen belül hét európai ország iskolájával tart fent szakmai kapcsolatot. Pedagógusait innovatív szemlélet jellemzi, ezáltal a hagyományos programelemek mellett több új rendezvény lebonyolítását tudhatják maguk mögött. A zeneiskola számos elismerésben részesült: Magyar Művészetoktatásért Emlékplakett (2002), Oktatás-Nevelés Eredményességéért Díj (2004), Kiváló Művészetoktatási Intézmény (2007) Oktatási Minisztérium kitüntető oklevél, MZMSZ elismerő oklevél (2009) Akkreditált Tehetségpont, Előminősített Referencia Intézmény (2011) Magyar Alapfokú Művészetpedagógiai Értéktár cím, Kiváló Tehetségsegítő Partnerszervezet elismerés (2018), Kiválóan Akkreditált Tehetségpont (2019). Az intézmény fennállása alatt az iskola dolgozói, tanárai és tanulói arra törekedtek, hogy programjaikkal és hangszeres-zenei jelenlétükkel biztosítsák Nyíregyháza városban az általános zenei kultúra meglétét.

50. Váci Mihály irodalmi munkássága

Váci Mihály nyíregyházi születésű, Kossuth- és kétszeres József Attila –díjas költő, műfordító. Első versei Illyés Gyula támogatásával jelentek meg 1955-ben, az Új Hang című folyóiratban. Érdemeit döntően az 1960-as 1970-es években ismerték el. 1962-ben József Attila-díjat kapott Mindenütt otthon című kötetéért, 1965-ben pedig Kossuth-díjjal tüntették ki. Az életnek talán nincs olyan története, amelyre ne reagált volna műveiben. Az ő világát az akácok, jegenyék által szegélyezett poros dűlőutak, a bokortanyák népének sorsával való azonosulás jelenti. Mindig kiállt a hátrányos helyzetűek, a szegények, gyengék, elesettek, és kiemelten a magyar ifjúság érdekeiért. Váci versei az iskolai ünnepségek, szavalóversenyek nélkülözhetetlen elemévé váltak. Váci Mihály irodalmi munkássága nagyon sokszínű volt, műveiben sokszor volt kritikus, de mindig ügyelt a választékos kifejezésmódra, fontosnak tartotta a jó ízlésre nevelést. Nyíregyházán végezte a tanítóképzőt, majd tanyasi iskolákban tanított, a II. világháború után kollégiumi igazgató volt. 1963-tól egészen az 1970-ben bekövetkezett haláláig országgyűlési képviselőként dolgozott. Sokszor járt külföldön, és ezek az utazások befolyásolták a gondolkodását és a költészetét. A költő 1970-ben halt meg Vietnamban, de Budapesten nyugszik a Farkasréti temetőben. Váci Mihály Nyíregyháza kulturális életének fontos szereplője, a magas színvonalú irodalmi nevelés része. Városunkban több Váci-emlékhely található: egész alakos szobra áll a Bessenyei téren, utca, több közintézmény is viseli a nevét, életének fontosabb állomásait emléktáblák jelzik.

51. Szesztay László mérnöki tevékenysége

Szesztay László 1870-ben született Nagykállóban, de Nyíregyházán nőtt fel. A budapesti Királyi József Műegyetemen kultúrmérnöki diplomát szerzett. Már gimnazista korában elköteleződött a vasút iránt, részt vett a Szabolcs vármegyei HÉV Nyíregyháza-Mátészalka vonalának kitűzési, építési és kisajátítási munkálataiban. Hosszú éveken át a Nyíregyházavidéki Kisvasútak Rt. műszaki igazgatói feladatait is ellátta. 1903-1910 között Nyíregyháza több településrendezési feladattal bízta meg, melyeket ő sikeresen elvégzett. Szesztay László mérnöki tevékenysége kiterjedt a királyi Magyarország területére. Hírnevet keskeny nyomközű vasutak tervezésével, az építkezések irányításával majd a vasútvállalatok vezetésével szerzett. Rendszeresen kérték fel szakmai előadások tartására, mely anyagok később nyomtatásban is megjelentek. Kiemelkedő volt a városfelmérési és tervezési munkássága. 1929-ben megszervezte a Kossuthos Öregdiákok Egyletét, melynek elnöki tisztét is elvállalta. Nyíregyházához kötődik a Nyíregyháza-Dombrád kisvasút – és később a Búj -Balsa leágazás – nyomvonalának megtervezése, az építkezés és a járműbeszerzések levezénylése,

valamint a tulajdonos és üzemeltető részvénytársaság műszaki irányítása. Szesztay László nevéhez fűződik Nyíregyháza főterének megtervezése, valamint a város határában fekvő nagyobb területek felmérése és parcellázása.

52. „A szabolcsi dohány"

A kiegyezést követően a Magyar Királyi Dohányjövedék a pénzügyminiszter közvetlen irányítása alá került. A tudatos termesztésre irányuló törekvések egyre szebb eredményeket hoztak, elsősorban a szabolcsi területeken, illetve a Szabolcsból elszármazott uradalmi feles kertészek munkájának jóvoltából, szinte az egész országban, amely folyamatos kereslet- és termelésnövekedést eredményezett. Ez a kultúra nagyon sok munkát és ezzel együtt megélhetést biztosított Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében élő embereknek, az etnikai kisebbséghez tartozóknak, a termesztésen túl is, hiszen számtalan helyen épült ki bázisa a dohányágazatnak, ahol több ezer embert foglalkoztattak. A megtermelt dohányt Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében kezdetben 13 helyen lévő szárítótelepen és dohánybeváltó üzemben szárították meg és vásárolták fel, majd a Nyíregyházi Dohányfermentáló vállalatnál dolgozták fel. A dohányfermentáló 1890-től 2016-ig működött, mely a régió egyik kiemelkedő foglalkoztatója volt. Napjainkban a dohánytermesztés Szabolcs-Szatmár-Bereg megye területére húzódott vissza olyan mértékben, hogy ma már a hazai dohányterületek 85-90%-a ebben a megyében található meg. Mi dohánytermelők büszkék vagyunk arra, hogy olyan emberek irányították ágazatunkat többek között, mint Wekerle Sándor, Hadik János gróf, Szapáry Gyula gróf, hogy olyan személyek képviselték az érdekeinket, mint Keglevich Gábor gróf vagy Bethlen Pál gróf dr. és hogy Nyírlugos *szülötte* Kosutány Tamás a dohány beltartalmi vizsgálatait dolgozta ki, hogy a tiszavasvári születésű Dessewffy Aurél gróf, a termelői érdekeket képviselte éveken keresztül. Büszkék vagyunk arra, hogy kortásai lehettünk számos olyan személynek – mint Dr. Borsos János, Paszternák József, Dr. Domán László, Dr. Némethi László, Riskó György, Bordács István, id. Grasselli Miklós, Veszelovszky László és sorolhatnánk – akik tudásukkal, munkájukkal segítettek minket az „értékteremtésben".

53. Nyíregyháza Rádióállomás rádió és TV gyűjteménye

Az adóállomást 1952. május 01-jén avatták fel. 1952. december 16-án az ország első vidéki stúdiója megkezdte munkáját. 1992-től Zentai Mihály lett a rádióállomás vezetője, aki igyekezett összegyűjteni sok írott és tárgyi emléket, ami a rádiózás történetét dolgozza fel. Ezt követően régi készülékeket, könyveket, folyóiratokat sikerült megszereznie és felkutatta az ország gyűjtőit. A kiállítási anyagok egyre bővültek, ma közel 300 rádió és 200 TV található a

gyűjteményben. Egy egyszerű szemlélő számára sokszor elképzelhetetlen, hogy egy faládába korábban, hogy tudtak rádiószerkezetet építeni. Ezek a készülékek kisipari üzemekben készültek, ahol az asztalosok előbb a dobozokat állították össze, majd az elektromos részleg beépítette magát a rádiót. A gyűjteményben olyan készülékek találhatóak, melyek többsége még ma is működik. Igazi kincseket rejt a borbányai rádióállomás: adóberendezés 1952-ből, a magyar rádiógyártás utolsó darabja egy „Pacsirta" az 50-es évek végéből, Terta rádió a 60-as évekből, valamint a gyűjtemény legrégebbi darabjai a fa dobozos-kristálydetektoros „LÁDA" rádiók az 1920-as évekből. Országos szinten is egyedi a borbányai kiállítási anyag, így Nyíregyháza méltán lehet büszke erre a gyűjteményre. A Rádióállomás rádió és TV gyűjteménye igazi kuriózumnak számít, melyet rendszeresen látogatnak az érdeklődők a rádióállomás területén. Ezeket az emlékeket nem csak megőrizni kell, hanem meg kell mutatni a felnövekvő generációnak.

54. A Magyar Rádió Nyíregyházi Stúdiójának anyaga

Magyarországon a vidéki városok közül elsőként Nyíregyházán 1952-ben kezdődött el a rádiós műsorszórás. A Magyar Rádió Nyíregyházi Stúdiója az évtizedek során sok önálló műsorral gazdagította a hírközlést és a kultúraközvetítést. A kezdeti 57 perces adások terjedelme fokozatosan nőtt, így a stúdió 2002-ben már napi hat és fél órában sugárzott tájékoztató és művelődésterjesztő műsorokat. A Nyíregyházi Stúdió 1956-ban ugyanazt a szerepet töltötte be Nyíregyházán, mint Budapesten a Kossuth Rádió. 2007. június 30-án megszűnt a Nyíregyházi Rádió működése. A stúdió Nyíregyházán, a Szent István 42. sz. alatti patinás épületben működött, mely épület a Krúdy családhoz -így többek között nagy írónkhoz Krúdy Gyulához- is köthető. A Nyíregyházi Stúdió egykori tárgyi eszközeiből néhány darab a Jósa András Múzeumba került, 5168 hangfelvétel pedig digitalizált formában a Nyíregyházi Móricz Zsigmond Megyei és Városi Könyvtár Szabolcs-Szatmár Bereg Megyei Digitális Helyismereti Gyűjteményében „A Magyar Rádió Nyíregyházi Stúdiójának archívuma" nevű hangtárban kapott helyet. A felvételek, műsorok számos, ma már nem élő személy (riporterek és riportalanyok) hangját őrzik, ugyanakkor képet adnak a korábbi évtizedek mindennapjairól, törekvéseiről és egyben fontos adatokat, információkat is biztosítanak az érdeklődők és a kutatók számára.

55. A Kállay Gyűjtemény épülete és a Kállay család emlékei

A Kállay Gyűjtemény 1993. március 10-én nyitotta meg kapuit Nyíregyházán, a Széchenyi utca 1. szám alatt, a Nyírvíz Palota második emeleti lakásában. A gyűjteményt dr. Kállay Kristóf

(1916-2006), dr. Kállay Miklós (1887-1967) magyar királyi miniszterelnök elsőszülött fia, a Szuverén Máltai Lovagrend szentszéki nagykövete alapította, római emigrációban létrejött magángyűjteményéből, amelyet 1989-90-ben szülővárosának adományozott. A gyűjtemény tizenhatezer kötetes könyvtárral és kortörténeti fotókkal büszkélkedhet, s az intézményben megtalálhatók a Kállay-leszármazottak személyes tárgyai, Kállay Miklós (1887-1967) miniszterelnök levelezése, Ilosvay Ferenc (1914-1990) vadászíró kéziratai és báró altorjai Apor Gábor (1889-1969) rendjelgyűjteménye is. A Kállay Gyűjtemény szerves részét képezi a tizenhatezer kötetet tartalmazó könyvtár, amelyet báró altorjai Apor Gábor (1889-1969), őrgróf Pallavicini Hubert (1921-1998), dr. Kállay Miklós (1887-1967) miniszterelnök, dr. Kállay Kristóf (1916-2006), Kállay András (1919-1995) és Ilosvay Ferenc (1914-1990) vadászíró magánykönyvtárai alapoztak meg. A Kállay Gyűjtemény az eltelt évek alatt az adományozók körének bővülésével, a folyamatosan újabb és újabb adományokkal, több algyűjteménnyel rendelkező múzeumi egységgé fejlődött, 2007. november 9-én pedig muzeális intézménnyé vált. 2020. július 21. óta megújult és látványos kiállításokkal várja a múzeumbarátokat és érdeklődőket a Bessenyei tér 15. szám alatt lévő Kállay-házban – ott, ahol az utolsó magyar királyi miniszterelnök, dr. Kállay Miklós elsőszülött fia, dr. Kállay Kristóf gyűjteményalapító született.

56. Kulcsár Róbert magángyűjtő 1848-1849-es szabadságharc tárgygyűjteménye

A „Kulcsár Róbert magángyűjtő 1848-1849-es szabadságharc tárgygyűjteménye" kulturális örökségként történő felvételét az tette indokolttá, hogy az azóta eltelt, több mint 170 „viharos" év alatt ezek a katonai és polgári tárgyi emlékek szinte teljesen eltűntek. Nagy részüket megsemmisítették, külföldre vitték, vagy az idő folyamán elpusztultak. A gyűjtemény ritka és magas kvalitású tárgyakat is tartalmaz.

A fegyverletételt követően a honvédsereg fegyvereit elkobozták. Az értékesebb daraboknak nyoma veszett, míg a többit megsemmisítették. A megtorlás időszakában halállal büntették a fegyverrejtegetőket. A magángyűjtemény létrehozásának az volt a célja, hogy a magyarországi és a nemzetközi régiség piacon, aukciókon fellelhető, a 48-as szabadságharccal kapcsolatos tárgyi emlékeket összegyűjtse, összefogja és azt Nyíregyháza lakosságának bemutassa. A gyűjtemény különlegességét az adja, hogy nem csak katonai, hanem civil vonatkozású tárgyakat is tartalmaz. Ezen felül olyan extra kivitelű fegyvereket és felszerelési tárgyakat is tartalmaz, melyeket egyértelműen a 48-as honvédsereg magas rangú tisztjei, illetve nagybírtokos arisztokraták viseltek, birtokoltak. Ilyen például a gyűjtemény részét képező széles, madonnás pengés jurátus szablya, nemesi díszszablya, 1827M maratott pengés törzs és

főtiszti szablya, de megtalálhatunk benne vésett gyerekfokost, altiszti tölténytáskát és katonai főtiszti díszfokost is.

57. Az északkeleti nyelvjárási régió (Felső-Tisza vidéke) nyelvjárása

Az északkeleti nyelvjárási régió szabolcs-szatmári és bereg-ugocsai nyelvjáráscsoportja, egyike a 10 nagy magyar (önmagukban is összetett) nyelvjárásterületnek. A nyelvi egységek nagy tájként a Felső-Tisza-vidékhez közigazgatásilag a régi Bereg, Szatmár, Ugocsa vármegyékhez, a mai Szabolcs-Szatmár-Bereg megye északi, északkeleti részéhez tartoznak. A nyelvjárási régió mindmáig kiemelt jelentőségét az adja, hogy a 19. század elején kialakuló magyar irodalmi és köznyelv több nyelvjárás ötvöződéséből alakult ki, de elsősorban az északkeleti nyelvjárástípuson alapul. Ez összefüggött azzal, hogy a régió nyelve mentes volt a nagy eltéréseket mutató más nyelvjárási jellemzőktől, másrészt a terület kiemelkedő történelmi, kulturális, irodalmi szereppel és jelentőséggel bírt (elég csak Bessenyei György, Kazinczy Ferenc, Kölcsey Ferenc munkásságára utalni). A nyelvjárásokat feldolgozó munkák mindegyike részletesen jellemzi az északkeleti nyelvjárási régiót és annak nyelvcsoportjait. Ezek közül is kiemelkedik Csűry Bálint Szamosháti szótár-a I-II. (Budapest, 1935-36) és a Magyar Nyelvjárások Atlasza I-VI., ebben 22 megyénkbeli kutatóponttal. A múlt század 90-es éveiben a Bessenyei György Tanárképző Főiskola (ma Nyíregyházi Egyetem) Magyar nyelvészeti Tanszékén P. Lakatos Ilona főiskolai tanár vezetésével a nyelvatlasz kutatópontjai közül 8 megyei településen végeztek nyelvjárási szöveggyűjtést és a nyelvjárás akkori állapotát vizsgáló kérdőíves gyűjtést. A nyelvjárásunkat jellemző sajátosságok nagy többsége ma is él, természetesen erős szociokulturális rétegződést mutatva.

58. Nyíregyházi népzenetanár-képzés

A magyarországi felsőoktatás történetében mérföldkőnek tekinthető a Nyíregyházi Egyetem jogelőd intézménye, a Bessenyei György Tanárképző Főiskola 1991-es kezdeményezése: a népzenei képzés felsőfokra emelése. A Művelődési és Közoktatási Minisztérium ekkor hagyta jóvá az *ének-zene, népzene szak* létesítését és elindulását Nyíregyházán.

1991 szeptemberében 9 hallgató kezdte meg tanulmányait nappali munkarendben, majd indítási engedélyt kapott a képzés *levelező munkarend szerinti* bevezetése is. A hallgatók között volt a Csík Zenekar több tagja, Pál István Szalonna, Vavrinecz András és a jelenlegi oktatói kar több tanára is.

A bolognai folyamat változásainak következményeként, néhány évig, átmenetileg szünetelt a Bessenyei György Tanárképző Főiskola által alapított népzenetanár-képzés Nyíregyházán. Az

osztatlan tanárképzésre történő átalakulás után azonban, 2015-től új struktúrával, új elnevezéssel és tartalommal, az országban egyedülálló módon indult újra a Nyíregyházi Egyetemen a ***népzene- és népikultúra-tanár*** szak. A képzőhelyhez köthető a képzési és kimeneti követelmények, valamint a képzési program megalkotása. A népzenei tartalmak néprajzi beágyazottsága egyedi profilt kölcsönöz a képzési folyamat egészének, ami hatást gyakorol a képzésben résztvevők szakmai szemléletére. A végzett hallgatók az újonnan kialakított szellemiség szerint adják tovább a népi hangszerek és népi ének autentikus művészeti értékekre épülő ismereteit a megye és ország alapfokú oktatási intézményeiben.

59. Sitku Ernő kiemelkedő sporttevékenysége

Sitku Ernő igen későn, a nagykállói gimnáziumban ismerkedett meg a kosárlabdázással. Szorgalmának és tehetségének köszönhetően már 16 évesen bekerült a Nyíregyházi Tanárképző Főiskola SE férfi csapatába, majd ezt követően játszott a Budapest Honvédban, a Debrecenben, Pakson és Szolnokon is. 1997-ben az Év játékosának választották, s tagja volt annak az együttesnek, amely 1999-ben, 30 év után ismét Európa-bajnokságon szerepelhetett. Összesen négyszer lett bajnok, kétszer pedig kupagyőztes. Bekerült a Magyar Kosárlabdázás 100 hallhatatlan játékosa közé. A válogatott mezt 149-szer ölthette magára. 2006-ban szerződött haza a MARSO Carmo Suzuki NYKK NBI A osztályú együtteséhez. Az együttes vezéregyéniségeként és csapatkapitányként közel 190 NBI A osztályú mérkőzésen szerepelt. Ezeken a meccseken 3059 pontot szerzett, mellyel minden idők legeredményesebb nyíregyházi játékosa lett. 2012-2013-ban kezdődött el edzői pályafutása, s már az első szezonban az Országos Junior Bajnokság (U18) harmadik helyéig vezette a Nyírsuli csapatát. Majd sportvezetőként is utolérték a feladatok: előbb a Nyíregyházi Sportcentrum élsport igazgatója lett, majd d a Nyíregyháza Blue Sharks szakmai igazgatójaként dolgozott. 2016-tól a felnőtt csapatot működtető Nyíregyházi Élsport Nonprofit Kft. ügyvezetője volt egészen haláláig. Szeretett sportágát, a kosárlabdát országos szinten a Magyar Kosárlabdázók Országos Szövetségének elnökségi tagjaként szolgálta 2015-től, emellett a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Kosárlabda Szövetség elnökeként és a Nyíregyházi Városi Diáksport elnökeként is lelkiismeretesen dolgozott az utánpótlásért, a fiatal tehetségékért.

A 2020. májusában tragikus hirtelenséggel elhunyt sportoló, sportvezető a mai napig a kosárlabda élet meghatározó személyisége. Halálának első évfordulójára emlékművet emelt a Nyíregyházi Sportcentrum a Continental Aréna parkjában és minden év szeptemberében a róla elnevezett kosárlabda tornával emlékeznek meg a kiváló sport szakemberről.

60. Sebestyén Sándor szobrászművész életműve

Sebestyén Sándor Lónya községben született 1949-ben. Az általános iskolát Lónyán, a középiskolát Vásárosnaményban végezte. Nem vették fel a képzőművészeti főiskolára, így 1968-ban az NDK-ban vállalt munkát, a jénai üveggyárban dolgozott, később jelentkezett a lipcsei képzőművészeti főiskolára, ahol szobrászatot tanult. 1973-ban a nyíregyházi Universil Üvegtechnikában helyezkedett el, ahol tovább képezte magát az üvegmegmunkálás terén. Ezzel egy időben elkezdte látogatni a szintén nyíregyházi Tóth Sándor szobrászművész által vezetett szobrász szakkört, ahol megismerkedett a szobrászmesterség műhelytitkaival is. A házasságkötés és a családalapítás éveiben Nyíregyháza és Budapest között ingázott, hogy a Képzőművészeti Kivitelező Vállalatnál szintén autodidakta módon kitanulhassa a szoboröntés tudományát is. 1980-ban kérte felvételét a Művészeti Alapba. Sikeres felvételi után a szobrászati tagozat tagjává válhatott, és végre – szabadfoglalkozású alkotóként – a hivatása lett a művészet. 1981-ben a nyíregyházi Móricz Zsigmond Színház társalgójába készült első köztéri portré domborműve Somogyi Gyuláról. Közel száz köztéri alkotást készített, melyek legtöbbje Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegyében látható. Nyíregyháza városában körülbelül húsz alkotását csodálhatjuk: domborműveket, emléktáblákat, cégéreket és szobrokat. Itt található munkái pl. a Szarvas paléta, Vécsey Károly mellszobra, a Kossuth téri Mars és Vénusz bolygókép, vagy a Kállay Gyűjtemény cégére. Az első köztéri portréjához hasonlóan az utolsót is Nyíregyházán leplezték le, a Sanyika – Jövő című bronz ivókutat, sajnos már csak posztumusz.

Alkotó éveiben Nyíregyházán élt, nyíregyházi szobrászművészként emlegette a szakma és a nagyközönség. Itt alapított családot és itt élt 2010-ben bekövetkezett haláláig, utolsó éveiben Nyíregyháza-Istvánbokorban.

61. A nyíregyházi Városháza épülete

Nyíregyháza főterének, a Kossuth térnek az egyik érdekessége, hogy a mai Városháza előtti terület volt mindig a település központja. A tér meghatározó épülete a megyeszékhely egyik legrégebbi középülete, az eklektikus stílusú, műemléki rangra emelt Városháza, amely a fennállása óta számos megyei és városi hivatalnak adott otthont. Az árkádos bejáratú, reneszánsz hangulatú, eklektikus épület földszinti traktusát 1840-ben kezdték építeni Povolny Ferenc (1777-1847) debreceni építőmester tervei alapján és Lipniczky Imre helyi kőművesmester kivitelezésében, amelyet 1842-ben vehettek birtokba a város tisztviselői.

Az 1867-es kiegyezés után, a Törvényszék Nyíregyházán való felállításának lett a következménye, hogy a Városházát Benkó Károly (1837-1893) pesti építész tervei alapján, eklektikus stílusban a korábbi épület nagy részének átalakításával emeletesre bővítették, amely így ettől kezdve „igazságügyi palota"-ként funkcionált. A törvénykezés hivatalai 1872-től kezdtek beköltözni az épületbe, míg a homlokzat két szélén egy-egy 170 cm magas, öntött cinkből készült nőalak, a római Juszticia megkettőzött ábrázolása kapott helyet. A Városháza dísztermében zajlott le 1883-ban a hírhedt „tiszaeszlári per."

Miután 1876-ban Nyíregyháza lett az új megyeszékhely, Nagykállóból megérkezett a vármegyei adminisztráció is, amely az épület nagytermében tartotta a törvényhatósági üléseit. Végül 1891-ben a Városháza északi részéből kitelepült a Törvényszék, míg a vármegye tisztviselői 1892-ben költöztek át az Alpár Ignác tervezte Megyeháza új épületébe. 1912-re nyerte el a Városháza a ma is látható külső képét. Az épületben számos nagy történelmi személy megfordult: dr. Eötvös Károly (1842-1916) ügyvéd, Mikszáth Kálmán (1847-1910) író, de a vendégszoba lakója volt Móricz Zsigmond (1879-1942) író is.

62. A Móricz Zsigmond Színház épülete és kimagasló kultúraközvetítő szerepe

Nyíregyházi színielőadásokról már 1831 júniusából származnak helyi híradások, bár ekkor még nem volt önálló színházépülete és társulata sem városunknak. A ma is álló kőépület Alpár Ignác tervei alapján csak több évtized múlva, 1894. február 6-án, az egykori Széna piacon nyílt meg. Önálló nyíregyházi társulat alapítására pedig csaknem 100 év elteltével, 1981-ben került csak sor.

A Móricz Zsigmond Színház Nyíregyháza, és Szabolcs-Szatmár-Bereg megye kulturális életének meghatározó szereplője, hosszú évek óta az egyik legsikeresebb vidéki kőszínház. A teátrum napjainkban hat különböző helyszínen szolgálja a kultúra ügyét: **a Móricz Zsigmond Színházban** a **Nagyszínpadon** (369 fő), a **Krúdy Kamaraszínpadon** (100 fő), a **Bárány Frigyes Stúdióban** (közel 110 fő), valamint nyaranta, a megújult, közel 1000 férőhelyes **Rózsakert Szabadtéri Színpadon.** Üzemeltetőként a **Bencs Villában** történelmi kávézóval, állandó és időszakos kiállításokkal, irodalmi, beszélgetős, és zenés estekkel várjuk nézőinket (benti rendezvények esetén 70, szabadtéri rendezvények esetén körülbelül 100 ülőhellyel). Az egykori Helyőrségi Művelődési Otthon felújítva, **Szindbád Színháztörténeti Rendezvénytér** néven szintén a Móricz Zsigmond Színház üzemeltetésében kapcsolódik be Nyíregyháza kulturális negyedének pezsgő mindennapjaiba (belső pódiumszínpad: 80, szabadtéri: 100 férőhellyel), a Szindbád Bisztrónak is helyet adva, nap mint nap felidézve Krúdy Gyula szellemiségét. Fentieken kívül a teátrum szervezésében valósul meg évről évre minden nyár

végén Nyíregyházán (2023-ban immár 22. alkalommal) a **VIDOR Fesztivál** is. A Móricz Zsigmond Színház nívós szakmai és a társadalmi igényeknek is megfelelő programot kínál a megyeszékhelyen, a legkülönbözőbb műfajú, hangvételű és tér-igényű előadások megvalósításával. A teátrum küldetésének tekinti a színház-, tánc- és zeneművészet sokszínűségének és értékeinek gyarapítását, az előadások, koncertek Nyíregyháza és Szabolcs-Szatmár-Bereg megye lakosságának széles rétegeihez való eljuttatását, a gyermek- és ifjúsági korosztály számára maradandó, közösségi kulturális élmények nyújtását, az előadó-művészetekre fogékony nézővé nevelés előmozdítását, a határon túli magyar kultúra ápolását - ennek szellemében végzi művészi, színházszakmai tevékenységét.

63. A Bencs Villa épülete és kimagasló kultúraközvetítő szerepe

A nyíregyházi Sóstói úti villasor impozáns épülete a Bencs Villa, melynek építtetését Dr. Bencs Kálmán polgármesteri időszakának derekán, 1925-ben határozta el. A család tulajdonában lévő, Sóstói úttól az Ószőlő utcáig elnyúló szőlőbirtokra Várallyai Sándor mérnök tervei alapján két év múlva készült el az eklektikus épületet, mely a mai napig meghatározó eleme az 1920-as, '30-as években kiépült nagypolgári villasornak. A világon végig söprő gazdasági válság, valamint a polgármester halála miatt a Bencs család anyagi biztonsága megrendült, mivel a villa építését banki kölcsönből finanszírozták, így tulajdonjoga elveszett. A második világháborút követően előbb tüdőszanatórium működött az épületben, majd óvodának adott helyet. 1989-től tanszálloda és a város vendégháza volt.

A közelmúltban felújított Bencs Villa napjainkban régi fényében ragyogva, a kultúra és a művészet színhelye, mely már történelmi kávézóval, kiállításokkal és rendezvények, esküvői és üzleti fotózások helyszíneként is várja az érdeklődőket. A város korábbi vendégházát 2018 nyarának végétől a Móricz Zsigmond Színház üzemelteti, mely nagy megtiszteltetést jelent a teátrum számára. A cél nem is lehet más, mint valamennyi kulturális programjának helyszínén: a legmagasabb minőséget nyújtani az ide érkezőknek.

A Bencs Villában színes irodalmi, beszélgetős és zenés esteket, állandó és időszaki kiállításokat láthatnak a látogatók. Az új szolgáltatások, rendezvények a városunkba érkező turisták kulturális, kikapcsolódási lehetőségeit bővítik, a helyi lakosság kulturális életét tovább színesítik. A Villa felújítása során a meglévő turisztikai termékek bővültek, szolgáltatásai által új elemekkel gazdagodtak.

A létrejövő komplex kínálat bővítésével a szezonalitás hatása csökkent, a helyi lakosság kulturális élettere bővült.

64. Toma András, az utolsó magyar hadifogoly életútja

Toma András magyar katona, tartalékos főtörzsőrmester, az utolsó II. világháborús hadifogoly (1925–2004). A Magyar Honvédség Katonai Igazgatási és Központi Nyilvántartó Parancsnokság számára kiemelten fontos, hogy a katonahősök emlékét megőrizze.

Toma András, az utolsó magyar hadifogoly életét adta a hazájáért, hiába élte túl a háborús borzalmakat. Krakkó környékén harcolt az I. magyar hadsereg katonájaként, a róla szóló dokumentumfilmből az derül ki, hogy tüzérként szolgált. Elméje megborult, egyik lábát elveszítette, 1945-ben lett hadifogoly. Ezt követően elszigetelten, magányosan élt az oroszországi Kotyelnyics elmegyógyintézetében, ahol 1947 és 2000 között kezelték. A pszichiátriai kezelés megkezdésekor törölték a hadifoglyok névsorából, így családja semmit sem tudott Toma Andrásról. Hadifogolyként is súlyos megpróbáltatások érték: volt, hogy 1000 kilométert utazott embertelen körülmények között egyik tábortól a másikig. Még nevét is elvették tőle: Tamás Andrásként tartották nyilván a magyarságát mindvégig megőrző Tomát. Egy cseh nyelvész jelzése alapján, orvosi, rendőri és újságírói közreműködés révén találtak rá a Nyíregyháza környéki Sulyánbokor mellől, 19 évesen elhurcolt egykori katonára. Közel száz ember működött közre hazahozatalában, melyre 2000 augusztusában került sor, ekkor Toma András 75 éves volt. Az utolsó hadifogoly megtalálásának hírére felbolydult a világsajtó: 137 országban tudósítottak hazatéréséről, melyről Ravasz Balázs dokumentumfilmet is forgatott, Az elfelejtett katona címmel. Tragikus sorsáról könyvek születtek, történetét mások mellett Vujity Tvrtko is feldolgozta a Nógrádi Gergellyel közösen írt Tizenkét pokoli történetben.

Az egykori katona családját DNS-vizsgálattal találták meg, 2004-ben bekövetkezett haláláig a háborús hőst húga, Toma Anna ápolta. Nyíregyháza önkormányzata 2010-ben emléktáblát helyezett el tiszteletére a Virág u. 27. szám alatti lakhelyén, ahol minden évben február végén főhajtással adóznak emléke előtt.

65. Jósavárosi Napok című rendezvény

A közösség fontossága és ereje már korán megmutatkozott a Jósavárosban, hiszen ahogy épült, szépült a városrész, 1975 augusztusában rendezték az első olyan alkalmat, amely a helyi közösség összefogására irányult. Ez volt az a több felvonásból álló Játéknap, melyet az akkor életre hívók és megvalósítók egy hagyományteremtő jelleggel indítottak el.

Az 1977-es Kelet-Magyarország már Jósavárosi Napok címmel illeti az augusztusi eseményt, innentől kezdve a városi és vármegyei sajtó hasábjain minden évben fellelhető.

A városrészeket tekintve egyedülálló kezdeményezésként indult el és maradt fent az elmúlt évtizedekben. Nyíregyháza jellegzetessége, az egyik legnépesebb városrész közösségformáló és sokszínű kulturális programja, melyben hangsúlyos szerepet kapnak kiemelt nemzeti

értékeink bemutatása is, már nem csak a jósavárosiakat megszólítva.
Az összművészeti többnapos rendezvény fő napja mindig az augusztus 20-át megelőző szombat.

66. "Burger István emlékezete"

A nyírpazonyi születésű, zsidó földbirtokos Burger Mihály és a gávai Burger Etelka fia, István 1891. június 12-én született Nyíregyházán. Mindössze 29 évet élt, mégis, egy teljes életművet tudhatott maga mögött. A szülők a nehéz sorsú, jó tanuló gimnazisták számára létrehozott alapítvánnyal segítették a nyíregyházi diákokat. Burger István szüleit korán elvesztette, a családi földbirtok igazgatása az ő feladata lett. Csendes, halkszavú, becsületes, szorgos-gondos gazda volt, köztiszteletben állt. Halálát fegyverszerencsétlenség okozta, halálakor az „Istenért, hazáért" jelszót mondta, koporsója mellett vármegyei és városi hajdúk álltak díszőrséget. Bernstein Béla főrabbi és Vietórisz István városi főügyész búcsúztatták, a Kótaji úti izraelita temetőben lévő családi sírboltban helyezték örök nyugalomra, óriási részvét mellett. Végrendeletében 1300 holdas birtokának egynegyedét a status quo izraelita hitközségre, egynegyedét a Chevra Kadisára (Szent Egylet) hagyta haszonélvezetre. Széchenyi utcai házát a majdan felépítendő izraelita kórház javára engedte át. Mintegy 40 millió koronás vagyonából ugyancsak bőségesen részesült a nyíregyházi önkormányzat is. A vagyon feléből szülei emlékére létrehozott, Nyíregyháza város által kezelt Burger-alapítvány szegénysorsú, tehetséges fiatalok támogatását tűzte ki célul. Burger István életműve nagy jelentőségű volt egykor Nyíregyházán, a mostani fiataloknak is példaképül szolgálhat.
Városunk közgyűlése rendeletben szabályozza az „Együtt egymásért" „Burger István-díj" adományozásának rendjét.

67. Németh József táncdalénekes, énekes-zenetanár zenei életműve

Németh József táncdalénekes, énekes-zenetanár városunk szülötte (Nyírszőlős, 1931. 01. 04. – Budapest, 2012. 05. 12.). Gyermekkorát Nyírszőlősön anyai nagybátyja, Németh Mihály felügyelete alatt töltötte. A Könnyűzenei Lexikon 378. oldalán ezt írják róla: „Németh József táncdalénekes 1959-től énekel. Tagja volt a Rádió és az OSZK stúdiójának. 1963-ban jelent meg első lemeze és beatzenekarok jelentkezéséig a legnépszerűbb előadók közé tartozott. ő kapta az első aranylemezt Magyarországon. Slágerei: Szigorú tanító, Kicsit szomorkás a hangulatom, Soha nem akarlak látni már, Nem kell nékem nagy hercegnő, Szeretnélek újra megtalálni, ANGÉLA, Balatoni Loreley... Frank Sinatra, Nat King Cole, Elvis Presley dalai mellett olasz előadók (Bobby Solo) slágereit is énekli. Játszott a Patyolat akció című filmben. Külföldi

dalfesztiválokon képviselte Magyarországot." A '60-as években több mint 200 rádiófelvételt készítettek vele és 50 lemezt adott ki. A hazai fellépések mellett sokat turnézott Európa számos országában, de járt Afrikában, Kanadában, az Egyesült Államokban, a Kanári-szigeteken, miközben a '60-as évek végétől a '90-es évek végéig Németországban élt, zenélt, oktatott, dolgozott. Magyarország első aranylemezes előadóművésze nevet az „Angéla" című slágerével érdemelte ki, nemzetközi aranylemezt kapott érte.

„Ugyanezt a lemezt kapta Tom Jones, az Engelbert Humperdinck, a Rolling Stones, Frank Sinatra. Úgy hozták haza a lemezemet, mert annak idején engem ki sem engedtek arra a koncertre" – emlékezett vissza Németh József.

68. Túróczy Zoltán Evangélikus Óvoda és Magyar-Angol Két Tanítási Nyelvű Általános Iskola épülete (4400 Nyíregyháza, Luther u. 7.)

Egykoron az evangélikus elemi iskolák központjának épült, s ma is hirdeti tirpák őseink buzgó akaratát és tetteiket. A Nyíregyházi Evangélikus Egyház vezetősége, a tirpák hívek és a tanítók minden lehetőt elkövettek, hogy a szükséges összeget előteremtsék.

Az eredmény: az elhatározás után fél év múlva, már 1891-ben megkezdhették az építkezést. Alpár Ignác terveinek, valamint Barzó Mihály és Vojtovits Bertalan építőmesterek kivitelezésének köszönhetően a város 1892-ben egy díszes épülettel, az evangélikus egyház pedig egy modern iskolával gazdagodott.

Így 1892-ben a tanév kezdetére már teljesen készen állott 120 000 forintnyi költséggel nagyszerű központi iskolaépületük.

A palotaszerű arányokban készült épület nemcsak mint városunk egyik legszebb, legmonumentálisabb épülete érdemel különös említést, átadásakor berendezésének szakszerű voltánál és kényelménél fogva is párját ritkította.

69. A Szabolcsi Szimfonikus Zenekar zeneművészeti és kultúraközvetítő tevékenysége

Az 1951. óta működő Szabolcsi Szimfonikus Zenekar Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegye egyedüli szimfonikus zenekara és egyben legjelentősebb komolyzenei hangszeres együttese. A tagságot hivatásos zenészek alkotják, akik vármegyénk és a szomszédos vármegyék zenetanárai, zenekari művészei. Küldetésük a komolyzene értékeinek megmutatása, ápolása, zeneértő közönség kinevelése és megtartása, a zenét tanuló diákság fokozatos bevonása zenei életükbe, a gyermekek és fiatalok körében a zenetanulás és zenehallgatás népszerűsítése, továbbá vármegyénk, illetve régiónk zenetanárainak, művészeinek összefogása, valamint esélyegyenlőség segítése hátrányos helyzetű kistérségek zenei életének támogatásával.

Az évente 2-3 saját szervezésű hangversenyük mellett, a zenekar minden évben szerepel a Filharmónia éves bérletében, valamint ifjúsági bérletében, melynek keretében évente 25-30 ifjúsági hangversenyt adnak Nyíregyháza és Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegye általános és középiskolás diákjainak. Ezekkel az ismeretterjesztő hangversenyekkel a vármegye olyan kisebb településeire viszik el az élő szimfonikus zenét, ahová a hivatásos zenekarok nem jutnak el. 2011. óta szervezik az „Ifjú tehetségek hangversenyét", melyeken tehetséges zeneiskolás vagy zenei szakgimnáziumos növendékek kapnak lehetőséget a pódiumon való bemutatkozásra szimfonikus zenekari kísérettel. Kezdeményezői voltak a városi karácsonyi hangversenyeknek, ahol 1999-től a Cantemus Kórusokkal együttműködve oratorikus műveket adnak elő. 2009. óta működnek együtt Szabó Soma karnaggyal, aki hangversenyeik többségének karmestere is. Többször szerepeltek a Cantemus kórusbérletben, a Nyírbátori Zenei Napokon. A testvérvárosok közül Szatmárnémeti és Iserlohn művészeivel számos alkalommal koncerteztek.

A zenekari repertoár sokszínű, mind a zenetörténeti korszakok, mind az előadói apparátus tekintetében. Műsoraikban szerepel barokk kamarazene, klasszikus, romantikus, 20. századi nagy szimfonikus mű, oratorikus mű, sőt az igényes szórakoztató zene is.

70. Hegedüs István öttusázó emlékezete

Hegedüs István Nyíregyházán született 1924. április 15-én. Szülőháza a Rákóczi utca 22. szám alatt található. Öttusa magyar bajnok, a kék 20 forintos bankjegy hátoldalán az ő alakja volt látható 1948-1992 között, az '56-os forradalom áldozata.

A kedvenc lováról „Fityulá"-nak becézett Hegedüs István már gyermekkorában kitűnt a testgyakorlásban társai közül. Fiatalon sokat sportolt: futott, úszott és lovagolt, majd a Testnevelési Főiskolán szerzett tanári diplomát. Öttusában lett magyar bajnok, később bekerült a válogatott keretbe. Az állatok szeretetét a családi légkörből hozta magával; minden adott volt a hatalmas tanyán – ahol mindenféle háziállat között nőtt fel születésétől kezdve – hogy később bajnok lehessen. Cserkészként szintén elsajátította azokat a technikákat, amelyeket a későbbiekben tudott kamatoztatni a sportban.

A nyíregyházi református elemi népiskolában végezte alapfokú tanulmányait 1930-1934 között. A Nyíregyházi Ág. H. Ev. Kossuth Lajos-Reálgimnáziumban 1934-1938 között tanult. Ezt követően a nyíregyházi m. kir. állami tanítóképző-intézetben folytatta tanulmányait 1938-tól 1943-ig. Egyik osztálytársa Váci Mihály volt. Tanulmányait a budapesti Testnevelési Főiskolán fejezte be, itt diplomázott. Kötelező katonai szolgálatra bevonult, szovjet hadifogságba esett.

Szerzett érmei: Öttusa – Magyar Bajnokság: Arany: 1948. egyéni, 1950. csapat. Ezüst: 1949. egyéni, 1950. egyéni, 1951. csapat, 1952. csapat, 1954. csapat. Bronz: 1951. egyéni, 1952. egyéni. Kitüntetése: a Magyar Népköztársaság Kiváló Sportolója. Budapesten, 1954-ben vette feleségül Dóra Zsuzsanna operaénekesnőt, akitől egyetlen gyermeke, leánya, Andrea született.

Hegedüs István egy mára szinte teljesen elfeledett személy, akinek életműve mégis nagy jelentőségű volt egykor Nyíregyházán és az országban. Hegedüs István öttusázó, országos bajnok és az egykori magyar öttusa válogatott keret tagja, mint élsportoló és edző tevékenysége méltán lehet példa a nyíregyháziaknak.

71. Borbányai kereszt

A Borbányai útszéli kereszt első említése 1881-ből való, ez valószínűleg fából készülhetett, mert a jelenlegi 1901-ben állított kőkereszt adományozói is ugyanaz a görögkatolikus házaspár: Holovics Gergely és Kvapik Eufrozina, akik Galíciából költöztek városunkba és itt kötöttek 1865-ben házasságot, s telepedtek le. Származásuknak és a görögkatolikus egyház akkori liturgikus gyakorlatának állít emléket a tábla magyar és ószláv nyelvű felirata. „Isten dicsőségére emeltette e keresztet Holovics Gergely és neje Kvapik Eufrozina 1901." Az értékes régi vaskerítés Dedics Sámuel nyíregyházi épületlakatos munkája.

A keresztnek hármas jelentősége is van. Először Borbánya legrégibb vallási emléke, másodszor földrajzi szempontú, hiszen a régiek innen számították Borbánya városrész kezdetét, harmadszor zarándokkereszt volt, aminek a máriapócsi gyalogos búcsújárásban jutott nagy szerep: eddig kísérték ki a papok és a hívek zászlókkal és énekszóval az induló zarándokokat.

A Borbányai keresztet azóta is becsben tartják a helyi lakosok, gondozzák és virágozzák. A Nyíregyháza-Borbányai Görögkatolikus Parókia pedig tavaly teljesen felújíttatta. Az új korpusz dr. Janka Gábor alkotása, a sírköves munkát Krajnyikovics Róbert végezte.

2025. évben a Borbányai kereszt felállításának 125. évfordulóján, megújulva került be a Települési Értéktárba.

72. Pál Gyula festőművész munkássága

Pál Gyula (Kállósemjén, 1928 – Nyíregyháza, 1981), a nyírségi művészeti élet meghatározó alakja volt. Szegény sorsú, egyedül nevelő édesanyja a képességeinek megfelelő továbbtanulását nem tudta biztosítani, így már nagyon fiatalon szakmát tanult és autodidakta módon képezte művészi talentumát.

A nyíregyházi Bessenyei György Szabadiskolában fedezték fel tehetségét, innen vezetett az útja a Magyar Képzőművészeti Főiskolára, ahol olyan legendás mesterektől tanulhatott, mint Domanovszky Endre, Hincz Gyula, Barcsay Jenő és Bencze László.
Friss diplomásként Kalocsán kapott rajztanári állást, ahonnan 1957-ben kérte áthelyezését a Nyírségbe. Általános iskolákban tanított, s bekapcsolódott a megye képzőművészeti életébe is.
1964-től a nyíregyházi Tanítóképző Intézet, majd a Tanárképző Főiskola rajztanár képző tanszékén tanít és a Képzőművészeti Alap tagja lett.
1966-ban a budapesti Fényes Adolf Teremben rendezte meg első önálló kiállítását a nagyközönség előtt. Ez után a tárlat után fogadta tagjai sorába a Magyar Képzőművészek Szövetsége. A sikeres bemutatkozás anyagát tíz város kiállítótermeibe is elviszik. A Kelet-magyarországi Területi Képzőművészek Szervezetének tagja, majd titkára lesz. Két ízben is elnyeri a legjobb alkotást jutalmazó Káplár Miklós emlékérmet. 1974-ben a Nyíregyháza által meghirdetett örökváltság pályázaton I. díjat nyer. 1981-ben, a megyei művészek közül elsőként, a Műcsarnokban egész életművét bemutató gyűjteményes kiállítást rendezhetett. A kiállítás megnyitóján már súlyosan beteg állapotban vett részt. 1981 évi Szabolcs-Szatmár megyei alkotói díjat már csak az özvegye vehette át.
Alkotásai megtalálhatók több főváros múzeumában és képtárában külföldön is.
Olajfestményei sötét angolvörösökben, mély szürkékben és fekete kontúrokban jelenítik meg a paraszti élet balladáját.
Közgyűjteményekbe került munkáit a Nyíregyházi Városi Galéria őrzi.

73. Pregitzer Fruzsina színművésznő munkássága

Pregitzer Fruzsina művésznő neve összeforrt a nyíregyházi színháztörténettel és a város, a régió kulturális életével. Bár a fővárosban született és ott tanulta a színészmesterséget is, ma már nyíregyházinak érzi magát. 1990-ben szerződött a Móricz Zsigmond Színházba. Az eltelt 35 év alatt játszott operettben, musical-ben, mesejátékban, népszínműben és mindenféle műfajú színdarabban, szerepelt több filmben, valamint két, különösen figyelemre méltó, emlékezetes nyíregyházi előadás rendezőjeként is bemutatkozott.

A Magyar Kultúra Lovagjaként igyekszik mindent hozzáadni ahhoz a szívet-lelket melengető fényhez és reményhez, amit az irodalom adhat. 2010-ben fő szervezője volt a faluszínházi projektnek, amelyben művésztársaival a „Déryné Hadművelet"- tel járták a megye eldugott falvait és a határon túli településeket. Fontosnak tartja a művészet erejének színpadon túli, különböző formában való megjelenítését a „Jónak lenni jó" programokban éppen úgy, mint

annak a tiszaberceli koncertsorozatnak az ötletgazdájaként, amelyben nyíregyházi és fővárosi művészek zenés produkcióit láthatták a vendégek. A rádióban pedig bepillanthattunk általa a kulisszák mögé, a művészek és művészet értékeinek világába.

A megyei, városi megemlékezéseket, ünnepségeket, kulturális eseményeket előadásával teszi még emelkedettebbé. Önálló estjeire kultúrmissziós küldetésként tekinthetünk, hiszen tolmácsolásában ismerhették meg a magyar irodalom gyöngyszemeit Kárpátalján, a Felvidéken, Erdélyben, Los Angelesben, Oslóban, Brüsszelben, Nürnbergben, Bécsben. 2025-ben a kommunizmus áldozatainak emléknapja alkalmából bemutatott „Édes hazám, bárcsak határidat látnám!" estje új aspektust adott az emlékezésnek. Családi iratait a jövő generációra hagyományozva a vármegyei levéltárnak ajándékozta, Nyíregyháza színháztörténetére vonatkozó kutatásait pedig különleges színészi tárlatvezetéses kiállításon mutatta be a Magyar Művészeti Akadémia támogatásával, amelynek 2021 óta rendes tagja. Tudását megosztva járul hozzá a Szent Atanáz Főiskolán tanulók előadókészségének formálásához is. Szakmai munkásságát, a kultúrát magas szinten közvetítő tevékenységét számos rangos díjjal ismerték el.

74. A Szabolcs-Szatmár-Bereg Vármegyei Tűzoltószövetség munkássága

1908. július 8-án, a vármegyeháza kistermében megalakult (az 1908. március 28-i, 10 önkéntes tűzoltó egyesület részvételével megtartott előkészítő gyűlés után) a vármegyei tűzoltó-szövetség, élen a vármegye alispánjával, valamint dr. Konthy Gyula nyíregyházi önkéntes tűzoltó főparancsnokkal, ugyanis mindketten elhanyagoltnak érezték ennek a fontos érdeknek az ügyét.

Az 1908-as megalakulást követően a szövetség csak 1909-ben kezdte meg tényleges működését, ezt az évet tekinthetjük a tényleges alapítás évének, a szövetség bélyegzőjén is a megalakulás évszámaként 1909 volt feltüntetve.

Kiállítások, rendezvények, tűzoltó versenyek szervezésével, a tűzvédelmi tudatosság erősítésével egyre fontosabb szerepet töltött be a vármegye közösségi életében a szövetség. A szövetség szervezésében 1914-ben a Nyíregyházára tervezett országos tűzoltó kongresszust és országos tűzoltóversenyt a kirobbanó I. világháború miatt el kellett halasztani.

Az I. világháborút követően, 1923. október 31-én újjáalakult a szövetség. Az 1936. évi X. törvény kimondta, hogy a szervezett tűzoltóságokat törvényhatósági tűzoltószövetségekbe kell tömöríteni, és ezzel a taglétszám jelentősen megemelkedett.

A II. világháború utáni megszűnés követően újjáalakulás feltételei 1992-ig várattak magára, majd az 1992. augusztus 28-án megtartott alakuló közgyűlésen, 41 tagszervezettel megalakult a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Tűzoltószövetség.

Napjainkban 34 önkéntes tűzoltó egyesület, 5 önkormányzati tűzoltóság, 17 létesítményi gazdálkodó szervezet és 13 tűzvédelmi szolgáltató szervezet rendelkezik tagsággal a szövetségben. A több mint 100 éves múltra visszatekintő Szabolcs-Szatmár-Bereg Vármegyei Tűzoltószövetség célja társadalmi eszközökkel segíteni a tűz elleni védekezést, a hivatásos, önkormányzati és létesítményi tűzoltóságok és önkéntes tűzoltó egyesületek tevékenységét, közreműködni a szakmai munkájuk hatékonyabbá tételéhez szükséges személyi, anyagi, tárgyi feltételek kialakításában, a tűzoltóságok nemzetközi kapcsolatainak ápolásában. Tagja lehet továbbá a szövetségnek bármely vármegyebeli tűzvédelmi szakmai és más társadalmi szervezet is, amely elfogadja az alapszabályát és az elnökség elfogadja a csatlakozását. A rendes tagság mellett pártoló tagként csatlakozhatnak a szövetséghez szervezetek és jogi- és magánszemélyek egyaránt.

75. A Szent Atanáz Görögkatolikus Hittudományi Főiskola tevékenysége, mint görögkatolikus szellemi örökség

A Hajdúdorogi Egyházmegye Papnevelő Intézetét és a Görög Katolikus Hittudományi Főiskolát dr. Dudás Miklós püspök alapította 1950-ben. Korábban a kispapok Budapesten sajátíthatták el a latin szellemű és nyugati teológiai gondolkodásmódon nyugvó tudományt, vagy 1939-1944 között Ungváron képezték az egyházmegye papjait.

A nyíregyházi képzés és a szeminárium eleinte szerény körülmények között a püspökség épületében folyt. A püspök lakosztályából engedett át helyiségeket a szemináriumnak. Új, Balázs Mihály Ybl- és Kossuth-díjas építész által tervezett épületét 2003-ban adták át, mely Nyíregyháza meghatározó kortárs építészeti alkotása.

Az intézmény eleinte a görögkatolikus papképzést szolgálta, de a rendszerváltást követően világiak teológiai képzése is elkezdődött. Az 1995. május 26-tól már egyetemi szintű képzés is folyik a főiskolán, mivel a Pápai Keleti Intézet affiliált, majd 2006. április 6-án aggregált intézménye lett. Azok a hallgatók, akik eleget tesznek a tanulmányi kötelezettségeiknek, különböző fokozatú diplomát kapnak Rómából.

A főiskola alapítása óta a görögkatolikusok legfontosabb szellemi központja, felsőoktatási intézménye, kutatóhelye. Hatása túlmutat az ország határain, hiszen 1989-től fogad határon túli magyar anyanyelvű hallgatókat is.

Valaha fennhatósága alatt kezdődött el a magyarországi hittudományi főiskolák egységesített jegyzeteinek kiadása. Mára olyan szellemi műhellyé vált, ahol az oktatáson kívül kutatás is folyik, szerveznek konferenciákat, jelentetnek meg tudományos kiadványokat és magazinokat. Az utóbbi időkben kulturális programjai révén a város kulturális életének is fontos tényezőjévé vált.

76. A Szabolcs-szatmár-beregi Szemle folyóirat

A Szabolcs-szatmár-beregi Szemle (1991 előtt Szabolcs-Szatmári Szemle) a kelet-magyarországi régió meghatározó társadalomtudományi, irodalmi és művészeti periodikája. Először 1956-ban jelent meg, 1966-tól folyamatos az évfolyamok számozása. A folyóirat célkitűzéseinek megfelelően alapvetően a Nyíregyházán, a Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegyében, a Kárpátalján, valamint a partiumi Szatmár megyében élő magyarság társadalmi, történelmi, kulturális kérdéseivel, múltjával és jelenével foglalkozik, de számos országos érdekeltségű és kitekintésű, a szakterületén fontosnak számító tanulmányt és interjút is közölt. Tematikai sokszínűsége révén – történelem, művészet-, hely- és irodalomtörténet, néprajz, szépirodalom, interjú, szociológia, földrajz, építészet, oktatásügy, zene stb. – az évtizedek során benne felhalmozott tudásanyag felbecsülhetetlen értékű.

A szerkesztők szándéka mindig az volt, hogy a megyében élő, vagy a régióhoz kötődő írástudóknak, tudományos kutatóknak, művészeknek publikálási lehetőséget adjanak, felmutatván az itt született szellemi értékeket, alkotásokat, továbbá rendszeresen szóljanak olyan neves teremtő emberekről, akik innen származtak el, és fontosnak tartják a szülőföld szeretetét. A közel 30000 nyomtatott oldalon megjelent periodikában több mint 1300 személy publikált írást, és több száz képzőművész alkotásáról készült reprodukció látott napvilágot.

A szerkesztők az utóbbi évtizedekben külön figyelmet szenteltek a fiatal alkotók szerepeltetésére, az MTA által akkreditált folyóiratként számos doktorandusz hallgató és egyéb tudományos fokozatot szerezni kívánó kutató publikációit is közölték. A folyóirat idézettsége magas, számos közölt tanulmánya, interjúja később monográfiákban, tanulmány- és interjúkötetekben is napvilágot látott és lát.

77. Hangsúly – hangos folyóirat

Az 1960-as 1970-es években Szabolcs-Szatmár megyének nem volt önálló irodalmi-művészeti folyóirata. 1983-ban a Nagykállóban élő országos ismertségű költő, Ratkó József, a Nyíregyházi Rádió szerkesztő-riportere, Antall István és Nagy András László rendező, a Móricz Zsigmond Színház munkatársa azt a gondolatot vetették fel, hogy ún. hangos folyóiratot készítenének. A lapszámokat színészek segítségével nyilvános előadás keretében hangszalagon rögzítenék, majd megszerkesztve leadnák a Nyíregyházi Rádióban.

A rádió vezetője, Samu András támogatta ötletüket. A *Hangsúly* első adásának szignálja 1983. november 27-e délelőttjén csendült fel a Nyíregyházi Rádióban, és 1987. április 26-val bezárólag minden hónap utolsó vasárnap délelőttjén elhangzott egy-egy negyvenperces műsor, összesen 43 szám. A lapot Antall István keresztelte el *Hangsúly*nak. A szerkesztőséghez egy ideig csatlakozott Debrecenből Görömbei András irodalomtörténész, egyetemi oktató. Céljuk a kelet-magyarországi régió, a kisebbségbe szakadt magyarság, továbbá a szomszéd népek irodalmi és kulturális értékeinek bemutatása volt. A folyóiratban már közismert vagy épp induló alkotók szépirodalmi műveit hallgathatták meg az érdeklődők. Néhány adás után a *Hangsúly* regionális szinten nagy ismertségre tett szert, felpezsdítette a helyi irodalmi életet. Az adásokat a felvidéki, a kárpátaljai és az erdélyi magyarság határhoz közel lakó része is foghatta, egy-egy műsort több százezer ember hallgatott meg. Számos tabutéma folyamatos taglalásával, a kimondhatóság kereteinek feszegetésével a folyóirat hozzájárult a rendszerváltás helyi előkészítéséhez.

Antall István az 1990-es években régi barátokkal és új alkotókkal felújította a *Hangsúly*t, egy idő után azonban anyagi okok miatt a folyóirat végleg megszűnt. A *Hangsúly* 1–30. száma a Móricz Zsigmond Megyei és Városi Könyvtár weboldalán hallgatható meg: https://mzsk.hu/hangsuly/krono.html

78. A nyíregyházi Dongó Együttes zenei munkássága

Az **1976-ban alakult Dongó Együttes** Nyíregyháza városának és a magyar zenei kultúrának meghatározó értékhordozó közössége. Művészi tevékenységük középpontjában a magyar költészet megzenésítése áll, amelyet közel öt évtizede következetes szakmai igényességgel képviselnek. Az évek alatt kialakított egyéni hangzásukat az akár ötszólamú énekhang, a klasszikus, népi és modern hangszerek együttes játéka adja. Jelentős szerepet játszanak Nyíregyháza város kulturális életében, **kiemelt feladatuknak tekintik a gyermekek és fiatalok irodalmi–zenei nevelését.**

A Dongó Együttes sok száz koncertet adott az óvodákban, és az Országos Filharmónia szervezésében az általános és középiskolákban. A városi és a vármegyei rendezvények állandó résztvevői.

Országos és nemzetközi fesztiválokon elért sikereik tovább erősítették szakmai elismertségüket.

A **Fiatal Dalosok X. Országos Találkozóján** elért második helyezésük jelentős szakmai visszhangot váltott ki. **A Debreceni Békedal Fesztivál döntőseként** két daluk hanglemezen is megjelent.

Ennek eredményeként képviselték Magyarországot a Szocsiban megrendezett nemzetközi fesztiválon. A **Diósgyőri Kaláka Fesztivál** különdíját **a legjobb versmegzenésítő együttesként** nyerték el. Munkásságukat rangos szakmai kitüntetésekkel ismerték el:

– Kiváló Együttes cím

– Művelődési Miniszteri Dicsérő Oklevél

– Szabolcs-Szatmár-Bereg Vármegyei Prima Különdíj. Az együttes hét önálló nagylemezt jelentetett meg. A **Hazát féltő** és a **Napsugárhívogató c. albumok aranylemez minősítése**, valamint országos rádiós és televíziós jelenlétük maradandó kulturális értékké emeli a Dongó Együttes több évtizedes művészi munkásságát.

79. Keipert László festőművész emlékezete

A magát osztráknak valló művész Bécsben született 1881. június 11-én, Keipert László Ferenc és Streszky Franciska fiaként. Elhunyt Vácott, 1954. január 10-én. Az I. világháborúban a frontokat járja hadszíntéri tudósítóként. Gróf Pongrácz Kálmán (1879-1949) bashalmi (Tiszaeszlár) földbirtokos jóvoltából került a Nyírségbe. Ismertségük innen eredt, a gróf fedezte fel és bízta meg a művészt a családtagjai megörökítésével is. Feladatát teljeskörűen ellátta, a családtagok portréi a bashalmi kastély nagytermében voltak kiállítva, mígnem 1944-ben a bevonuló román csapatok azokat el nem szállították Bukarestbe, hadizsákmányként. Az egykori Lőcse utca (ma: Bólyai tér) – Hadik András utca – Bártfa utca (ma: Dugonics utca) – Pozsony utca (ma: Derkovits utca) által határolt területen állt a barakk-kórház, az első világháborúban megsebesült katonák ápolására – nemzetiségre való tekintet nélkül. Felmerült az igény, hogy nemcsak a testi, hanem a lelki gyógyulást is segítené egy imahely kialakítása. Az épületkomplexum történetének egyik kevésbé ismert eleme, hogy a római katolikus kápolna oltárképét Keipert festette. Az 1921-től 1925-ig tartó megrendelés-sorozat eredményeként a városvezetés elkészíttette Nyíregyháza egykori vezetőinek arcképeit, ezekből Keipert festette Krasznay Gábor, Májerszky Béla és Balla Jenő polgármesterek portréit, valamint a „Nyíregyháza főtere" c. képet. Meskó László (1851-1922), Szabolcs vármegye főispánja (1917-1918), igazságügyi államtitkár, Nyíregyháza országgyűlési képviselője, a Nyírvíz Szabályozó Társulat elnökének portréja a Felső-Tisza-vidéki Vízügyi Történeti Gyűjtemény egyik ékessége. Ismerve az 1945 után történteket, a vízügyi múzeum igazán szerencsés, hogy Keipert László díszmagyaros arcképe megmenekült az esztelen pusztítástól. Az 1924-es centenáriumi ünnepségen díszoklevéllel tüntették ki művészi tevékenységéért. A portrék mellett igazán a freskófestészetben tudta megmutatni valódi tehetségét.

Keipert László életművének szabolcsi időszaka rendkívül termékeny volt. Az árveréseken, aukciókon nagy ritkán felbukkanó alkotásai keresett darabok. 1954-es halála után a váci középvárosi temetőben helyezték örök nyugalomra.

Mára egy szinte teljesen elfeledett művész, akinek életműve mégis nagy jelentőségű volt egykor Nyíregyházán és a vármegyében.

80. Vitéz Kovács István nemzetőrparancsnok emlékezete

Kovács István (1891-1919) egy elfeledett hős katonatiszt, mártír, a proletárdiktatúra első nyíregyházi áldozata. Szülei: nemes Kovács P(éter) Pál (1849-1902) vaskereskedő, városi gazdasági tanácsnok és kéri Horváth Ilona tizedik gyermeke volt. Egyik játszótársa, Szohor Pál későbbi polgármester szerint Kovács Istvánnak boldog gyermekkora volt.

Az Evangélikus Főgimnáziumban (ma: Evangélikus Kossuth Lajos Gimnázium) végezte az 1-4. osztályt 1901 és 1905 között; legjobb érdemjegyei tornából és vallástanból voltak. A kereskedelmi iskolát még szülővárosában végezte, ezután tiszti iskolára került.

Mint a 8. tüzérezred főhadnagya harcolt az I. világháborúban. Kovács István 1918 őszén tért haza Nyíregyházára. Bátyja, Pál a Nyírfa utca 3. szám alatt lakott. A nőtlen István is ide költözött. Innen járt a városháza sarkán lévő trafikba, ahol összegyűlt barátaival megalakította a Nemzetőrséget a rend biztosítására, amelynek népszerű parancsnoka volt. A proletárdiktatúra idején bujkálni kényszerültek, bajtársai közül sokan a környező tanyabokrokba és más vidékre mentek. Kovács István azonban soha-sem hagyta el Nyíregyházát, bujkált a Nyírvíz-palota padlásán is Fekete Józseffel együtt. Kivégzése politikai gyilkosság volt.

Pogány József népbiztos parancsára 1919. április 22-én, a vörös terror idején rögtönítélő bíróság döntése nyomán kivégezték a börtön udvarán. Nemcsak verseket írtak emlékére, iskolát neveztek el róla, de egykoron egész alakos szobra állt a városban, a Luther utcán, melyet '45-ben eltávolítottak, és Petőfi-szobrot öntöttek anyagából. Szobrának helyére 1945-ben Pátzay Pál „Kozák lovas" című alkotása került. 1924-ben Bajtársi Egyesület alakult emléke méltó megőrzésére és obeliszket állítottak a családi sírhelynél. Védett nyughelye 2011-től a Nemzeti Sírkert része. 1938-ban posztumusz vitézzé avatták. Kivégzésének helyszínén 2020-ban avattak emléktáblát. Új síremlékét 2023-ban avatták fel az Északi temetőben.

Kovács István igazi példakép lehet a mai fiataloknak és katonáknak. Mára egy szinte teljesen elfeledett mártír, vértanú, aki fiatalon adta életét a hazájáért.

81. A Móricz Zsigmond Kulturális Egyesület kultúraközvetítő tevékenysége

A Móricz Zsigmond Kulturális Egyesület 2005-ben alakult Nyíregyházán. A civil szervezet túl a két évtizedes működésen bebizonyította, hogy a kultúra, a történelem, a helytörténet még ma is lehet népszerű hívószó azok számára, akik kultúrabarátként szabadidejük hasznos eltöltésével igazi közösséget építenek.

Programjaik közt könyvbemutatók, a jeles irodalmi évfordulók megünneplése, emlékülések és koszorúzások mellett helyi, országos és nemzetközi tudományos konferenciák, képzőművészeti kiállítások, tematikus irodalmi kirándulások, erdei verses séták is szerepelnek. Az egyesület már tíz éve

saját olvasókört működtet, öt éve saját énekkarral is rendelkezik. Mindezek ma már több mint kétszáz egyesületi tag számára biztosítják azt, hogy kiváló programok mellett lehessenek egy értékteremtő, kultúraközvetítő, helyi közösség tagjai. Az egyesület hazánk és vármegyénk kiemelkedő költőinek, íróinak – Móricz Zsigmond, Kölcsey Ferenc, Váci Mihály, Ratkó József, Czóbel Minka – irodalmi örökségét ugyanolyan lendülettel, hittel és odaadással tartja életben, mint megalakulásakor. A Móricz Zsigmond Kulturális Egyesület szellemi műhely, mivel elkötelezett Nyíregyháza és a vármegye kulturális életének dokumentálása mellett, szoros együttműködésben a Móricz Zsigmond Megyei és Városi Könyvtárral. A Móricz Zsigmond Kulturális Egyesület kiadványai elsősorban helytörténeti, irodalmi és kulturális témakörökkel foglalkoznak, kiemelten Móricz Zsigmond munkásságára és a régió értékeire fókuszálva. Jelentős kiadványuk a 20 éves jubileumi évkönyv (2025), mely összefoglalja az egyesület munkásságát.

Mára országos szinten a legmagasabb szakmai körökben is számontartják az Egyesületet.

82. A nyíregyházi általános iskolai tanárképzés

A nyíregyházi általános iskolai tanárképzést és intézményét kettős céllal alapították 1962-ben:

1. biztosítsa - elsősorban - Északkelet-Magyarország általános iskoláinak szaktanári ellátását,
2. járuljon hozzá e térség gazdasági, társadalmi és kulturális felzárkóztatásának megalapozásához.

A képzés számadataival igazolható, hogy a tanárképzés a társadalmi szükséglet mennyiségi és minőségi kielégítésével értéket teremtett. Tanárai olyan nevelőket adtak jövendő iskoláiknak, akik garanciát jelentettek a mindenkori tantervi követelmények sikeres teljesítéséhez, példaképi, útjelzői, kultúra- és közösségépítői szerepek vállalására.

A nyíregyházi főiskolának - a helyi közösségbe való beágyazottsága révén - Nyíregyháza város is nyertese lett. Foglalkoztatóként, helyi szolgáltatásokat igénybe vevőként betagozódott a város gazdaságába. Vele megerősödött Nyíregyháza iskolavárosi rangja, hírneve, vonzása. Új épületeivel, szép környezetével még városképet alakító szerepe sem elhanyagolható. Legnagyobb hatását azonban kétségkívül önmaga szétsugárzásával érte el: Nyíregyházát nemcsak bekapcsolta az ország tudományos, kulturális- és sport életének vérkeringésébe, hanem a városban örvendetesen kiszélesítette e szféra iránt érdeklődők körét.

A művésztanárok és hallgatóik kiállításai, a város díszeivé váló szobrai, a felejthetetlen zenei élményeket nyújtó, főiskolai kórus- és zenekar-vezetők irányításával fellépő Nyíregyházi Vegyeskar vagy a Szabolcsi Szimfonikus Zenekar műsorkínálatai, a főiskola támogatásával alakult Nyírség Táncegyüttes szereplései, a rekordokat döntögető sportolók sikerei, az irodalmi és tudományos ismeretterjesztés tömegeket megmozgató rendezvényei valóságos megújulást eredményeztek, erősítve a városi polgárok nyíregyháziságát, identitását.

Mindent egybevetve: a nyíregyházi általános iskolai tanárképzés nem jeltelen múltként lett része

Nyíregyháza örökségének, hanem felmutatott értékei alapján, amivel megalapozta az integrált Nyíregyházi Főiskola, majd a Nyíregyházi Egyetem jövőjét.

83. Nyíregyházi Tánctanoda

A Nyíregyházi Tánctanoda 2012 óta meghatározó szereplője Nyíregyháza kulturális és közösségi életének. Csoportjai az elmúlt években számos helyi, regionális és országos szakmai rendezvényen vettek részt, ahol kiemelkedő eredményeikkel öregbítették a város jó hírnevét.

Az intézmény kiemelt feladata az utánpótlás-nevelés és a tehetséggondozás. Általános iskolás gyermekek számára rendszeresen szervez napközis táborokat, nyári műhelymunkákat és hétvégi foglalkozásokat. Programjaik célja a magyar nyelvterület gazdag tánckultúrájának megismertetése, a különböző tánctípusok és táncdialektusok elsajátítása, valamint a földrajzi régiók táncos és népzenei hagyományainak hiteles közvetítése. A tehetséges növendékek számára biztos alapot nyújt a versenyekre valófelkészüléshez, a szakirányú középiskolai továbbtanuláshoz, illetve az amatőr és hivatásos együttesek munkájába való bekapcsolódáshoz. A nevelőmunka komplex szemléletben valósul meg: a néptánc és a népzene oktatását kézműves foglalkozások és közösségi táncházak egészítik ki, erősítve a gyermekek kulturális identitását és közösségi élményeit.

Az elmúlt több mint egy évtizedben számos, mára hagyománnyá vált közösségi eseményt hívott életre Nyíregyházán. Programjai átfogó képet adnak a népzene, a néptánc, a népi kismesterségek és a tájegységek gasztronómiájának világáról, és hosszú távon hozzájárulnak a közösségi összetartozás erősítéséhez, a mozgáskultúra fejlesztéséhez, valamint a résztvevők érzelmi és értelmi gazdagodásához.

84. A Nyíregyházi Zrínyi Ilona Gimnázium és Kollégium értékteremtő pedagógiai tevékenysége

A Nyíregyházi Zrínyi Ilona Gimnázium és Kollégium a megye egyik legpatinásabb, országosan ismert, magas színvonalú oktatást-nevelést biztosító gimnáziuma. 1917-ben alapították egyik elődintézményét Geduly Henrik evangélikus püspök kezdeményezésére leánygimnáziumként, a maga nemében országosan az elsők között, a megyében pedig elsőként. Másik jogelődje líceumi formában 1930-ban kezdte meg működését, az Angolkisasszonyok Nyíregyházi Sancta Maria Intézete Római Katolikus Leánygimnáziuma néven, a zárda gimnáziumaként.

Az államosítás előtt, 1948-ban a hitéhez és hazájához mindvégig hű Zrínyi Ilona nevét vette fel. Az iskolák államosítását követően, 1949 őszén a két egyházi leánygimnázium összevonását rendelték el, amely egyesített intézményként Zrínyi Ilona nevét vitte tovább. Széchenyi utcai épülete 1962-ben készült el, s a következő tanévtől fiúk is a tanulók sorába léptek. Kiemelkedő a gimnáziumok között, s nem önmagában azzal, hogy kiváló érettségi, nyelvvizsga és felsőoktatási felvételi eredményeket nyújt

és így stabilan a legerősebb 100 gimnázium közé tartozik. Különleges, történelmi és integráló szerepét két további területnek köszönheti — a jelen és a jövő alkotó embereinek alma matereként. Az országban szinte egyedülálló módon két kollégiummal rendelkezik, s ezzel sokat tesz a város-vidék különbségek mérsékléséért, a társadalmi mobilitás elősegítéséért, egy emberarcú és színes iskolai légkör megteremtéséért. Másik sajátossága – az idegen nyelvi orientáltság mellett – a pedagógiai kihívásokat vállaló, újító lelkülete egy otthonos környezetben, gyönyörű kerttel és kimagasló országos eredményessége a tanulmányi versenyek, a művészetek, a sport terén.
A tisztán ismeretközpontú oktatás helyett így a teljes emberi személyiség támogatását és fejlesztését valósítja meg a *kalokagathia* szellemében: a szép, a jó és az igaz egységének felmutatására törekszik! Az az érték kétszer két szóban, amelyért tehát tevékenykedik a sokszor töredezett 20-21. században: biztos pont és teljesebb Ember.

85. A Rózsakert Szabadtéri Színpad kiemelkedő kultúraközvetítő szerepe

A Rózsakert Szabadtéri Színpad Nyíregyháza frekventált helyén áll. Az épület elhelyezkedésénél, funkciójánál fogva a város igen jellegzetes, fontos intézménye.
1957-ben nyílt meg az 1200 vendég befogadására alkalmas szabadtéri színpad, amelyen a zenés produkciók mellett kabaré-előadásokat is láthatott a közönség, hétközben pedig moziként funkcionált. A ´80-as évekre az akkor már közel 30 éves épület műszaki eszközei jelentősen elavultak. Hamar nyilvánvalóvá vált, hogy az elkezdett színházszakmai munka csak egy teljes körű felújítással folytatható eredményesen, mely egyaránt kiszolgálja a nézők megváltozott igényeit, korszerű technológiájával teljesíti a legkülönlegesebb színházszakmai követelményeket, és orvosolja a szomszédos ingatlanok akusztikai védelmét is, mindezt kiemelten fontos városképi, városépítészeti és műemlékvédelmi szempontoknak megfelelve.
Az átépítés és modernizáció után 2018 nyarától a - Nyíregyháza Megyei Jogú Város Önkormányzata és „A ZÖLD VÁROS KIALAKÍTÁSA" program támogatásával - megszépült, dús növényzetű, szökőkúttal, Berczeller Rezső Mandolinos nőt ábrázoló bronzszobrával díszített és pihenőpadokkal ellátott, 1000 férőhelyes nézőterű Rózsakert Szabadtéri Színpad a Móricz Zsigmond Színház üzemeltetésében május végétől augusztus végéig hétköznapokon és minden hétvégén a „Szabadtéri Nyár" programsorozat keretében impozáns fellépőkkel, zenés és szórakoztató vígjátékokkal, koncertekkel, a szünetekben élőzenével várja a nézőket.

2019-től a Rózsakert Szabadtéri Színpad összekapcsolódott a VIDOR Fesztivál versenyprogramjával. Megnyitotta kapuit a Rózsakert Szabadtéri Mozi is, mely esténként közkedvelt és népszerű kultfilmekkel és családi vetítésekkel kínál izgalmas programot a városlakóknak.

86. VIDOR Fesztivál

A Vidámság és Derű ORszágos seregszemléje egy 9 napon át tartó, közel 20 helyszínen párhuzamosan futó minősített összművészeti fesztivál, amely 2001 augusztusában indult útjára.

A VIDOR Fesztivál minden szinten és minden műfajban kielégíti az odalátogatók igényét, korosztálytól, társadalmi helyzettől, kulturális beállítottságtól függetlenül. A rendezvények gerincét természetesen a színházi versenyprogram adja: a VIDOR-on minden évben a hazai teátrumok vígjátéktermésének legjavát láthatja a közönség. A színház hagyományos játszóhelyei mellett (Nagyszínpad, Krúdy Kamara, Szindbád, Bencs Villa) a Rózsakert Szabadtéri Színpad is fogad előadásokat. A fesztivál zsűrije által odaítélt díjak a színházi szakmában mára már jelentős értékkel bírnak. Ez az ország legjelentősebb tematikus színházi fesztiválja, mely a komikum és a nevetés köré épül, ugyanakkor valódi „esélyegyenlőségi fesztivál" is, hiszen a látogatók számára a programok 80 százaléka ingyenesen érhető el. A fesztivál nemes hagyományainak megőrzése mellett minden évben képes megújulni.

A fesztivál idején a város több pontján hazai és nemzetközi sztárok szabadtéri koncertjei szórakoztatják a fesztiválozókat, a világzenei koncertek mellett a hazai könnyűzenei élet prominens előadói is jelen vannak a fesztiválon. Képzőművészeti kiállítások, irodalmi beszélgetések, felolvasóestek, bábelőadások, gyerekkoncertek, élő szobrok, mutatványosok, utcazenészek, valamint közösségi játékok is színesítik a programkínálatot. Nagy népszerűségnek örvendenek szabadtéri és ingyenes filmvetítések és a vásári forgatag is, amelynek középpontjában a gasztronómia áll.

A VIDOR Fesztivál Nyíregyháza és az észak-alföldi régió legjelentősebb kulturális eseménye, mely évente 130-160 000 látogatót vonz.

87. Z. Szalay Pál emlékezete

A zalai előnevet viselő Szalay Pál (*Léva, 1891. június 25. †Budapest, 1975. szeptember 26.) festőművésznek kiskorában egy életre meghatározó élménye volt a lévai piarista templom oltárképe. A tanítóképző után 1912-ben sikeresen felvételizett a fővárosi Képzőművészeti Főiskolára. Tanárai többek között Benczúr Gyula, Glatz Oszkár, Lyka Károly, Réti István, Stróbl Alajos, Székely Bertalan és Szinyei-Merse Pál voltak.

A római ösztöndíj után Münchenbe került. Rövid hazajövetel után 1913-ban már Párizsban találjuk, ahol a Louvre-ban Rubenst tanulmányozza; egy gazdag megrendelőnek két másolatát is elkészíti. Az I. világháborúban a frontokat járja hadszíntéri tudósítóként. Legélethűbb rajzai *„A nagy háború írásban és képben"* c. hétkötetes könyvben jelentek meg.

1920-tól a Collegium Hungaricum lakója, Lodovico Fennotti híres freskófestő iskolájában kitanulta a freskófestést, a restaurálást és a műtárgyak megóvásának tudományát is. A Farnese-palota hangversenytermének mennyezeti Apollója az ő kezenyomát őrzi. Tanulmányutakat tett és kiállításai nyíltak Franciaországban, Németországban, Angliában. Megfestette XI. Pius pápa arcképét is. Pályázat

útján került Nyíregyházára, elnyerte a tanítóképző rajztanári állását. Negyven évig volt szakfelügyelő, s több iskolában fél évszázadon át tanított rajzot és művészettörténetet, egészen nyugdíjazásáig. Életművének jelentős része a Nyírséghez kapcsolódik. Egyik kezdeményezője a művészháznak, alapító tagja, majd évekig elnöke a Benczúr Körnek. Játszott színdarabokban is, készített grafikákat, akvarelleket, bélyegeket, díszleteket, jelmezeket, plakátokat, meghívókat, okleveleket és képeslapokat. Elsősorban bibliai témájú és tájképeket, portrékat festett. Az örökváltság centenáriumi monográfiáját ő illusztrálta. A polgármester felkérésére megörökítette a város nevezetesebb épületeit, régi utcáit. A megye híres kastélyait és templomait is lefestette. Számos alkotása maradt fenn, de mind közül legfontosabb az 1930-ban felépült iparos székház (később Úttörőház, most Kölyökvár) emeleti dísztermébe készített „kis Feszty-körkép": a 10 × 2 m nagyságú „Városalapítás" című monumentális festménye, amelynek központi alakjai gróf Károlyi Ferenc és Petrikovics János. A Bessenyei Kör Képzőművészeti Szakosztálya elnökeként neki köszönhetjük a Szabolcsi Szemle Bessenyei Györgyöt ábrázoló emblémáját. Nagy jelentőségű tevékenységet fejtett ki a Bessenyei György Népművelési Főiskolán is.

A festőművészt a Farkasréti temetőben helyezték örök nyugalomra 1975. október 23-án.

88. A Sóstói Nemzetközi Éremművészeti és Kisplasztikai Alkotótelepen született alkotások gyűjteménye (SNÉKA)

A Sóstói Nemzetközi Éremművészeti és Kisplasztikai Alkotótelepen született alkotások gyűjteménye (SNÉKA) Nyíregyháza kulturális örökségének kiemelkedő jelentőségű része.

A gyűjtemény 1633 műtárgya több évtizedes művészeti és kulturális tevékenység eredményét őrzi. A kollekció közvetlenül kapcsolódik a Nyíregyháza-Sóstón működő alkotótelephez, amely a hazai és nemzetközi éremművészet és kisplasztika jelentős fóruma volt 36 éven keresztül. Ez idő alatt 225 művész - közöttük 123 magyar és 102 külföldi művész- alkotott a művésztelepen.

A gyűjtemény különleges értékét a művészek sokféle kulturális háttere, művészi látásmódja és alkotói szemlélete adja. A művek az éremművészet és a kisplasztika több évtizedének művészeti törekvéseit dokumentálják, a hagyományos megoldásoktól a műfaji határokat tágító, kísérletező alkotásokig.

A sóstói alkotótelep működése alatt Nyíregyházát bekapcsolta a nemzetközi művészeti életbe, miközben az ott létrejött művek egy része a városban maradt fenn. A gyűjtemény ma a Nyíregyházi Városi Galériában, a Váci Mihály Kulturális Központ tagintézményében őrzi ennek a több évtizedes művészeti együttműködésnek a tárgyi emlékeit.

A SNÉKA ezért nem csupán műalkotások együttese, hanem Nyíregyháza kulturális szerepvállalásának kézzelfogható eredménye és egy lezárt, megismételhetetlen művészeti korszak maradandó öröksége.

A Nyíregyházi Települési Értéktárba felvett nemzeti értékek és a javaslattevők megnevezése

Srsz.	Nemzeti értékek megnevezése:	Javaslatot benyújtotta:
1.	Bessenyei-szobor	Dr. Nagy Éva
2.	Bokortanyák	Hajzer Gabriella
3.	Nyíregyházi Cantemus Kórus munkássága	Nyírség Turizmusáért Egyesület
4.	Nyírség Táncegyüttes munkássága	Dr. Ulrich Attila
5.	Sóstógyógyfürdő, mint gyógyhely	Dohanics László
6.	Sóstói Múzeumfalu, mint néprajzi értékek gyűjtőhelye	Dr. Ulrich Attila
7.	Sóstó Zoo	Riczu Éva
8.	Szabolcs Néptáncegyüttes munkássága	Dr. Ulrich Attila
9.	Tirpák népi építészet	Kertész Tünde Fruzsina
10.	Krúdy Gyula irodalomtörténeti munkássága	Nyírség Turizmusáért Egyesület
11.	Szikora Tamás festőművész alkotásai	Szikora Péter
12.	4 for Dance táncegyüttes eredményei, koncepciója	Vilikó Réka
13.	Bárány Frigyes művészeti tevékenysége	Dr. Nagy Éva
14.	Hősök temetője	Ilyés Gábor
15.	Dr. Eisert Árpád úttörő szívsebészi tevékenysége Nyíregyházán	Dr. Kührner Éva
16.	Nyíregyházi Evangélikus Nagytemplom	Bánszki Hajnalka
17.	A nyíregyházi huszár	Jósa András Múzeum (Holmár Zoltán)
18.	Dr. Erdész Sándor néprajzkutató, múzeumalapító szakmai munkássága	Dr. Bodnár Zsuzsanna
19.	Dr. Korompay-Klekner Károly kórházszervező és sebészi tevékenysége	Dr. Kührner Éva
20.	nyíregyházi Sóstói-erdő	Nagy Tibor
21.	Nyíregyházi Egyetem Tuzson János Botanikus Kertje, mint növényi ritkaságok gyűjtőhelye	Boronkay Ferencné
22.	Nyíregyháza legrégibb iratai	Galambos Sándor
23.	Magyar szablyavívás, a Borsody-vívórendszer	Dr. Tóth András Tamás, Máday Norbert

24.	Szent Atanáz Görögkatolikus Hittudományi Főiskola Könyvtárának régi kézirat és nyomtatványgyűjteménye	Dr. Kührner Éva
25.	Jósa András Múzeum, mint a városi és megyei történeti értékek gyűjtőhelye	Jósa András Múzeum (Holmár Zoltán)
26.	A Magyarok Nagyasszonya Társszékesegyház mint zarándoktemplom	Láda Bertalan
27.	Kéry Péter Nyíregyháza és környéke történelméről, természeti értékeiről, néprajzáról szóló filmalkotásai	Csordás László
28.	A Móricz Zsigmond Megyei és Városi Könyvtár Helyismereti Gyűjteménye	László Gézáné dr.
29.	Szent Miklós-székesegyház	Nyíregyházi Egyházmegye Szocska A. Ábel megyés püspök és Ujteleki Zsuzsanna segédlevéltáros
30.	A Bessenyei György Irodalmi és Művelődési Társaság kultúraközvetítő tevékenysége	Dr. Kührner Éva
31.	Kósa Ferenc filmrendező munkássága	Almássy Lászlóné
32.	„Hagyományok, becsület, elkötelezettség" - a Nyíregyházi Tűzoltóság tevékenységén keresztül	Andó Károly önkormányzati képviselő
33.	A Váci Mihály Kulturális Központ épülete	Mészáros Szilárd igazgató
34.	Rottaridesz István zászlós és Vágó József tiszthelyettes, Magyar Arany Vitézségi Éremmel kitüntetett katonahősök végső nyughelyei az Északi temetőben	Magyar Honvédség Katonai Igazgatási és Központi Nyilvántartó Parancsnokság 6. Katonai Igazgatási és Érdekvédelmi Iroda Nyíregyháza Kertész József százados és Simkó Csilla t. főhadnagy
35.	Hammel József Nyíregyházáról készített fotógyűjteménye	Kujbusné Dr. Mecsei Éva
36.	A Jóba család munkássága és a Jóba-nyomda produktumai	Móricz Zsigmond Megyei és Városi Könyvtár Krajnyák-Jávor Andrea
37.	A Magyar Kodály Társaság Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Tagcsoportjának munkássága	Belinszky Etelka
38.	Dr. Szilágyi Jenő birkózó sporttevékenysége	Holmár Zoltán történész
39.	Elek Emil fotóművész Nyíregyházát ábrázoló fotógyűjteménye és munkássága	Balogh József

40.	A Nyírvíz-palota épülete	Szabó Józsefné
41.	Benczi Gyula, a híres nyíregyházi cigányprímás zeneművészeti tevékenysége	Virók Ernő
42.	Nyíregyháza-Városi Református Templom	Dr. László Gézáné dr.
43.	A Nyíregyházi Spartacus Aranycsapata	Stevanyik András
44.	A Nyíregyházi Női Röplabda Club kiemelkedő sporttevékenysége	Nyíregyházi Sportcentrum Nonprofit Kft.
45.	Dr. Szabó Tünde olimpikon úszó kiemelkedő sporttevékenysége	Kőhalmi Richárd
46.	Sipos László műemlékvédő és műemlékfotós munkássága	Dialóg Nyugdíjas Egyesület
47.	A Nyíregyházi Törvényszék épülete	Dr. Nyakó Zsuzsanna elnök
48.	A nyíregyházi villamosközlekedésnek emléket állító Bvill 812-es számú kocsi	Hoványi Péter
49.	A Vikár Sándor Zeneiskola – Alapfokú Művészeti Iskola pedagógusainak és tanulóinak kimagasló kultúraközvetítő zeneművészeti tevékenysége	Szabó Tünde Júlia
50.	Váci Mihály irodalmi munkássága	Jánkfalviné Lénárt Ildikó
51.	Szesztay László mérnöki tevékenysége	Szemerey Ádám
52.	„A szabolcsi dohány"	Fekete Tibor és Eisler József
53.	Nyíregyháza Rádióállomás Rádió és TV Gyűjteménye	Zentai Mihály
54.	A Magyar Rádió Nyíregyházi Stúdiójának anyaga	Zsoldos Barnabás egykori stúdióvezető
55.	A Kállay Gyűjtemény épülete és a Kállay család emlékei	Kállay Gyűjtemény
56.	Kulcsár Róbert magángyűjtő 1848-1849-es szabadságharc tárgygyűjteménye	Dr. Tóth András Tamás
57.	Az északkeleti nyelvjárási régió (Felső-Tisza vidéke) nyelvjárása	Pállné dr. Lakatos Ilona
58.	Nyíregyházi népzenetanár-képzés	Ferencziné dr. Ács Ildikó a Nyíregyházi Egyetem Zenei Intézet intézetigazgatója
59.	Sitku Ernő kiemelkedő sporttevékenysége	Nyíregyházi Sportcentrum Nonprofit Kft.
60.	Sebestyén Sándor szobrászművész életműve	dr. Thuróczy Csabáné
61.	A nyíregyházi Városháza épülete	Dr. Holmár Zoltán

62.	A Móricz Zsigmond Színház épülete és kimagasló kultúraközvetítő szerepe	Kirják Róbert ügyvezető igazgató
63.	A Bencs Villa épülete és kimagasló kultúraközvetítő szerepe	Kirják Róbert ügyvezető igazgató
64.	Toma András, az utolsó magyar hadifogoly életútja	MH Katonai Igazgatási és Központi Nyilvántartó Parancsnokság 5. Hadkiegészítő és Toborzó Iroda
65.	Jósavárosi Napok című rendezvény	A Gyermekekért, a Fiatalokért és a Családokért Közhasznú Egyesület Nagy Szabina Erzsébet elnök asszony
66.	"Burger István emlékezete"	Komiszár Dénes
67.	Németh József táncdalénekes, énekes-zenetanár zenei életműve	Harsányi János
68.	Túróczy Zoltán Evangélikus Óvoda és Magyar-Angol Két Tanítási Nyelvű Általános Iskola épülete (4400 Nyíregyháza, Luther u. 7.)	Siklós Ádám
69.	A Szabolcsi Szimfonikus Zenekar zeneművészeti és kultúraközvetítő tevékenysége	Nagyné Ligeti Edit
70.	Hegedüs István öttusázó emlékezete	Komiszár Dénes
71.	Borbányai kereszt	Nyíregyháza-Borbányai Görögkatolikus Parókia – Dr. Janka György parókus
72.	Pál Gyula festőművész munkássága	Pál Ágnes
73.	Pregitzer Fruzsina színművésznő munkássága	Kujbusné dr. Mecsei Éva
74.	A Szabolcs-Szatmár-Bereg Vármegyei Tűzoltószövetség munkássága	Leskovics Zoltán tű. alezredes, vármegyei tűzoltósági főfelügyelő
75.	A Szent Atanáz Görögkatolikus Hittudományi Főiskola tevékenysége, mint görögkatolikus szellemi örökség	A Szent Atanáz Görögkatolikus Hittudományi Főiskola, Dr. habil. Odrobina László mb. rektor
76.	A Szabolcs-szatmár-beregi Szemle folyóirat	Varga Vanda
77.	Hangsúly – hangos folyóirat	Dr. Babosi László
78.	A nyíregyházi Dongó Együttes zenei munkássága	Gonda Ágnes
79.	Keipert László festőművész emlékezete	Komiszár Dénes

80.	Vitéz Kovács István nemzetőrparancsnok emlékezete	Komiszár Dénes
81.	A Móricz Zsigmond Kulturális Egyesület kultúraközvetítő tevékenysége	Erdei-Nagy Ibolya
82.	A nyíregyházi általános iskolai tanárképzés	Dr. Sallai József
83.	Nyíregyházi Tánctanoda	Égigérő Kulturális Egyesület Antal Roland elnök
84.	A Nyíregyházi Zrínyi Ilona Gimnázium és Kollégium értékteremtő pedagógiai tevékenysége	Dr. Szilágyi László
85.	A Rózsakert Szabadtéri Színpad kiemelkedő kultúraközvetítő szerepe	Móricz Zsigmond Színház Nonprofit Kft. Kirják Róbert ügyvezető igazgató
86.	VIDOR Fesztivál	Móricz Zsigmond Színház Nonprofit Kft. Kirják Róbert ügyvezető igazgató
87.	Z. Szalay Pál emlékezete	Komiszár Dénes
88.	A Sóstói Nemzetközi Éremművészeti és Kisplasztikai Alkotótelepen született alkotások gyűjteménye (SNÉKA)	Váci Mihály Kulturális Központ Mészáros Szilárd igazgató

Nyíregyháza, 2026. november 11.

Tomasovszki Anita
Nyíregyházi Települési Értéktár Bizottság
elnöke